

С 96

41221
кр

Мулдош Сулаймон

ФАРҒОНАНОМА
ВОДИЙ ДОСТОНИ

Йўлдош Сулаймон

ФАРҒОНАНОМА

Водий достони

Тошкент.

Ғафур Ғулом номидаги адабиёт ва санъат нашриёти

1995 йил.

Фаргона вилояти шопр ва ўзувчларнинг меҳри, саҳоватли, ташаббускор раҳбари, ўзини эмас, ҳаммаша ўзгаларни ўйлайдиган Йўлдош Сулаймоннинг ижодий ишга қадам қўйганига 40 йилдан ошди. Унинг болаларга бағишланган «Биз саяҳатчилармиз», «Раҳима-чи, ваҳимачи», «Мен отамни ўйласам», «Мен биринчи муаллим», «Хозир ёшим олтида», «Қўёшли кун» шеърини тўпламлари, «Даъватингни эшитяман, ҳаёт», «Катта йўлга чиққунча», «Боболар қалби», «Сеп-меннинг кўшимсан», «Боқий умр» каби очерк ва ҳикоя китоблари, адабий жамоатчилик эътиборини қозонган «Авлодлар», «Муҳаббат», «Жалада қолган гул» қиссалари, «Субҳидам», «Вафо» романилари, шеърини ташайдоларнинг хушнуд этган «Дардим синамас дунёга», «Шаҳризод бўл бир кеча» китоблари Йўлдош Сулаймон ҳаяжон ва заҳмати медаларидир.

У Фаргонани жопидан ортинқ кўради уни ҳаммаша минг ранг, минг оҳангда куйлаш бағрида ёнади. Оловга айланган бу ҳис-туйғусини у «Қўқоннома», «Маргилоннома», «Гулнома» қиссаларида, жуда кўп шеърларида, «Онажоним, Фарғонам, онажоним», «Ўйқудаги гўзал», «Меҳру муҳаббатли кичилар авлодимиз», «Хўқонди латиф», «Қасрдасан, хотиржам кунлар», «Тоғлар оҳусининг кўшиги» сингари юзлаб очерк ва лавҳаларида тўлиб-тошиб ифода этган.

Танлиди адб ва севимли шопрининг «Фарғонанома» достони ана шу муҳаббат изҳорининг давоми бўлиб, унда Фарғона водийси тарихи, улуг фарзандлари кураши, орузси, иқболи, изтиробу армони армон ва зурли тўлқин билан ўзилган.

ФАРҒОНА ВИЛОЯТИ ИЖОДКОР ЕШЛАР УЮШМАСИ БУЮРТМАСИ БИЛАН НАШР ЭТИЛДИ

4702620202

С

Қатъий буюртма, 1995 йил.

М 352 (04) — 95

5 — 635 — 01461 — 5

*С) Рафур Фулом номидаги
Адабиёт ва санъат нашриёти,
1995 йил.*

Кўнайниниб кетганда Одам Атопинг насли,
 Насиб этмиш уларга ҳаллоқи олам васли.
 Қарпидош-уруғларга бўлинишиб ўшалар,
 Ўзларига сўрашган алоҳида гўшалар.
 Ҳаммага навбат бериб, уларнинг бир гуруҳи,
 (Ардоқлансин ҳаммаша ўша аждодлар руҳи)
 Бошқаларни авайлаб, ўзларини ўйламай,
 Ўзгалар тарафига ҳатто ҳиёл бўйламай
 Сабру бардош бағрида кутишибди навбатни,
 Ҳамма муродга етгач қамчилашибди отин.
 Аммо кеч борибдилар Худонинг ҳузурига,
 Мукофот олибдилар улар ўз узурига!
 Юз-кўзларини синабди майини эсгап ширин ел.
 — Ё худо, — дебди умар. — Ерлик бўлди ҳамма эл.
 Яна борми мулкнингда бизор эгасиз маскан?
 Жамоляни кўриб, ё раб, етдик орзу ҳавасга!
 Даргоҳингда турибмиз, бу — иқболдир аввало,
 Непи раво кўрасан, бу ўзингга ҳавола.
 Ер чиндан ҳам бўлишиб, бошқа қолмаган экап,
 Фақатгина шу уруғ чиндан олмаган экап.
 Меҳрибон ва шифоқатли яккаю ёлғиз худо
 Бандаси хизматига доимо бўлиб фидо —
 Малонклар эгаллаган жойдан ниҳом этибди,
 Кеч қолган бу уруғнинг боши кўкка етибди.
 Киптобларда ёзилган қутлуг жаннат шу экан,
 «Богп эрам»у Юсуфнинг ҳусни ҳам қўшув экан,
 Шу ерда экап боғу, шу ерда экап гуллар.
 Шундай юрт васиб этган ўша тоза кўнгиллар
 Обрў толган дўшат машъаланин кўтариб!
 Гўзаллик ҳақидаги жуда-жуда кўп таъриф —
 Шу манзилга ошпақлик пэхоридан тугилган,
 Ўзгача чиройми ё пур боридап тугилган!
 Кимлар уни давоп деб, давоидан оғиб келган,
 Ҳатто топг сабоси ҳам висолга топиб келган.
 Фаргона водийсидир ўша масканнинг помп,
 Бу бизга худопмининг саҳоватли ниҳомп!
 Қаҳқаюппим, оқ йўлим, ўзимнинг самоп йўлим,

Биргина яхши шеърға етсәйди, қани кўлм-
 Бу сафарға кўнигим на кўёшу ва на ой,
 Ушинг бу чиройида кўринар минг бир чирой —
 Бўямасдан-нетмасдан кўрсатсам Фарғонани,
 Оламға кўз-кўзласам бу хусни яғонани!
 Бобом Аҳмад Фарғоний дунё бўйлаб мишбарим,
 Мухаббатим кувончу ишқ йўқлиги озорим.
 Аждодларим орзуга бекам етгани учун,
 Шундай гўзал дийрни ато этгани учун,
 Энг ҳалолу ноқларға фарзанд бўлганим боге,
 Ҳшалар тилагандай кучга тўлганим боге.
 Ҳз бог-роғим, дарём, Ҳз тоғим борлиғига,
 Ҳз тилиму Ҳз эрким Ҳзимга ёрлиғига —
 Шукронәм, бу манглайдан оқайтган терларим,
 Чиройиға чирой кўнар кундан-кунга ерларим!
 Фарғонали кезганда ловуллар дил ҳайратдан,
 Хар бир иш худодану у буюрган меҳнатдан.
 Даргоҳиға бош уриб, бурчин адо этолсам,
 Хақ таоло ризосин олар кунга етолсам —
 Ушалган бўлар шуида кўнигидаги армоним,
 Йўламдан адаштирма, ёлсиз Ҳзинг сарбоңим!
 Ишқиниға ёлганимни Ҳзинг кўриб турибсан,
 Қои десанг қонимда ҳам Ҳзинг уриб турибсан —
 Шафосатға азалдан энг бой бўлган Фарғонам,
 Бу ёруғ дунёмизга чирой бўлган Фарғонам-
 Нега сен бошқачасан, бутувилайин бошқача,
 Севгисин изҳор этиб, ҳаттоки кўшигача —
 Бор меҳривини поёиниға аямай тўкиб турар,
 Ой гоҳ, саломға чиқиб, қаддини букиб турар.
 Сўраб ҳам кўрдим ҳамма юрту ҳалойиқлардан:
 Фарғона мулки мерос бизга малонқлардан!

***

Йўқни йўндиришга агар сизга ҳад,
 Ҳтмишга бошлардим бир-бир саяҳат.
 Отимни Хиротга қистаб борардим,
 Навоий бобомни пстаб борардим,
 Усмои Носир изин излаб чопардим,
 Каерда бўлса ҳам излаб топардим,
 Не эли армонни, не эли дарди —
 Насиб этса шундай он кузатардим:
Мухлисиппиг олиб осу хушиппи,
Қайнаб-қайнаб дилдан шеър ўқишини!

Наҳот севги, паҳот шеър оёқ-ости.
Замонининг ундан бормиди қасди?
Алқаямиз бугун босмачиларни,
Шопилиб кўтардик бошга уларни.
Холхўжа, Мадамни, Эргаш кўрбошни,
Шермуҳаммад эса ичида ёши —
Ўзаро дил очиб, сирланмаганлар,
Динсизларга қарши бирланмаганлар.
Нега бир-бирларини кўришолмаган,
Урушу жангларсиз туришолмаган?!
Одамлар уйини босинмаганми,
Бегуноҳни дорга осинмаганми?!
Ниятларини нима эди уларнинг,
Бошларини нима эди уларининг?!
Мени ўйлаптирар Шермуҳаммадбек,
У ҳақда сўз кетса туролмайман тек!
Хаёлимни шубҳа элагин элар,
Унинг ўз сўзини эшитгим келар!
Абдулҳамид Чўлпон шеърини хаёлим,
Ишқу курашиму ширин хаёлим —
Тоқатингиз қуёни нурига етар,
Ерга ҳеч Сиз эмас, умидсиз ботар.
Сиз эса муҳаббат бўлиб яшайсиз,
Бу дунё тургунча тўлиб яшайсиз!
Мутлақо арзимас кўйингизга дунё
Яратилган фазлат сўйингизга дунё.
Бари азоблару қийноқлар бекор,
Юрак беҳудага ўйноқлар бекор.
Хаёл азалидан ваҳима ўзи,
Ҳеч қачон сўнарми Чўлпон юздузи?!
Қамоқ турткисини тортган оннда,
Бир ҳамдарди бўлиб, унинг ёнида —
Турганимда ёниб, ичун айтаман,
Ўза тамонларга кейин қайтасан.
Бахтиёр дақиқа бошига кўнган чоғ
Болалик пайтимга очардим кучоқ.
Дадамнинг ёнига шаксия етардим,
Меҳримни қайтадан изҳор етардим.
Қани, енгил қилиб заҳматларини,
Яйрадим эшитиб раҳматларини!
Дада, қандай тонай илларингизни,
Яна кўрсам эди юзларингизни!

Эс кнрганда, дада, Сиз йўқсиз энди,
 Юрагимда ёнган бир чўгсиз энди.
 Дадажон, дадажон, жоним дадажон,
 Сизданбир танимда уриб турган қоп!
 Сизни кузатганда охириги йўлга,
 Ўзимни куч билан олганман қўлга:
 Мўлтпраб қарарди менга Турдали,
 Асқарали эса, билмасди ҳали —
 Ҳаёт, яшаш ўзи нималигини,
 Хатто «ўлим» сўзи нималигини!
 Сизни сўраб, Сизни қўмсашиди улар.
 Боланинг ноласи юракни юлар!
 Одам тирик экан битади камлар,
 Қўйналиб-сиқталиб ўсди укамлар.
 Аммо гапнинг рости ўлганга қийин.
 Паймонаси эрта тўлганга қийин.
 Қавотларим қайта қайрилди, дада,
 Яна бир тоғимдан айрилдим, дада!
 Имомали укам ёш кетиб қолди,
 Яратганининг ўзи ўзига олди.
 Саволимга жавоб олайин кимдан —
 Розимиди укам акалингимдан?!
 Оғир ботмаганим баъзи тўнглигим,
 Не куйда кнрганман унинг кўнглига!
 Қани, ўша замон ортига қайтса,
 Унга шприи-шприи сўзимни айтсам!
 Ана шу сўровим такрору такрор,
 «Яхши ният яхши» деганпача бор.
 Орзуни ушатар астойдил қувган,
 Мени раҳмат айтаман бугун уйқуга:
 Сира шак келтириб бўлмайдн тушга,
 Тушимда айлашиб қолбман қушга!
 Замондан замонга ўтар эмниман,
 Қаерин кўзласам етар эмниман.
 Уқувчым, эндиги сўзимни эшит:
 Энг улуғ ҳалифа Хорул-Ар Рашид —
 Минг-минг эртақларда пами бор ҳоқон,
 Топрида илму Ҳақ нури оққан,
 Мақтовлари танниш «Минг бир кеча»да.
 Не-не чигаллари бирга ечади —
 Унинг саройида пики буюк зот.
 Излавиш бағрида чекар рибзат —
 Бери ал-Хоразмий, бери Фарғоний.

Ахир инсон учун бу дунё фойий.
 Аммо улар илмиш қудрати шунча:
 Дунё хизматида дунё тургунча!
 Юрагида яқўшиб пфтихор ҳисп,
 Ҳалифа йўқлади бугун иккиси.
 Қўш бўлиб саройга кириб боряпман,
 Дилимни ўзимга ўзим ёряпман.
 Қўзини қамаштирар унинг чиройи,
 Оламнинг юлдузи, қўшпи, ойи —
 Девору устину шифтда акс этган,
 Тилловнинг ичда бари рақс этган.
 Хушсурат Хорун-Ар-Рашид тахтида,
 Донолик ёғилган унинг шаҳидан.
 Ёнида ўтирган Валпахд Маъмур,
 Тарихдан бляамиз унинг ҳам номин.
 Вазиру вузоро аёплар тўла,
 Қўкенлари узра қўйилган қўллар —
 Назҳори олқини этарди адо.
 Даврани тўладириб янгар бир садо:
 — Озимлар шоҳаншоҳ пойнда ҳозир!
 Ҳалифа қўзғалиб дейди: Эй, вазир,
 Улар ҳузуримда, пойимда эмас,
 Олимларга ҳеч ким бу сўзин демас.
 Шоҳ ҳурсанд бу икки улуг дўстидан:
 Тилло сочине тилло бошлар устидан!
 Моварауннаҳрнинг фарзанди улар,
 Башарият бахти деб ёнди улар.
 Ўйламай ҳар бири жону танини,
 Яратди ўзининг янги фанини!
 Ал-Хоразмийнинг ўзи бир дунё,
 Фаргонийнинг ҳар бир мзи бир дунё.
 Хоразмий меҳнати мишгаб китобда,
 Муаммони ечини фанини тонди.
 Ал-Фаргоний, Фаргоний, бардоши филчө
 Сув илмиш бошлади Ил сувин ўлчаб!
 У туфайли чиндан юксалди ҳунар,
 Унинг ижодидир қалча усқуна!
 Ва охири оқди осмон қатини,
 Кузатиб юлдузлар ҳаракатини —
 Ғуруримдан бугун ҳаяжоним лим,
 Дунёда яралди янги бир ялм!
 Қўз-ла кўрганмизи, ўқувчим эшит,

Тилло тобоқ олиб Хоруп-Ар-Рашид,
Тиллоларини сочди тилло бошлардан,
Блазниг томиримиз ул қуёнлардан!
Шону шараф сенга, Моваруаншаҳр,
Севсиз ҳалифалик хувуллар ахир.
Улар ҳам устозу ҳам пири комил,
Оламнинг сприни ечишга омил.
Кўзларим жик тўлиб қувончли намга,
Нигоҳим тикилган икки бобомга.
Бўй-бастлари баланд, кўзлари ёнган,
Ўшайдилар худди Ҳасан-Ҳусанга!
Бугдоя ранг, кенг экан пешоналари,
Ярақлар ўзбекнинг вишоналари!
Олқишу қутловлар иккиси учун,
Таърифига етмас илхомим кучи.
Хуш қол, эй, олтиндан тикланган қаср,
Хуш қол, эй, доврўқли саккизинчи аср!
Ўз-ўзимга дейман: Фарғонага уч,
Қанотимга яна гурур берди куч.
Оромдир «Фарғона» сўзини айтиш.
Бошиқача лаззатдир Ватанга қайтиш!
Аммо Фарғонага яқин келганда
Ғалати сесканини сезилди танда!
Нигоҳимни дастга тикиб боряйман,
Кўзларимнинг ёшин тўкиб боряйман.
Нима учун ҳамма дилларда гулу,
Жалолобод, Ҳину, Ҳзган қайули?
Алдижон асабий, Қўқон безовта,
Нега дунё беҳос бўлиб қолди тор?
Наманган эса тани гала-говурдан,
Ширин ҳаёлларини нима совурди?
Е ҳеч ким ҳеч кимга беролмас далда,
Ул замон пойтахти Хўжаид не ҳалда?
Эй, мардлар днёри бўлган Фарғонам,
Ал-Фарғоний бошини елаган онам —
Ўзинг саждагоҳим, волениъматим,
Темур Маликимиз бир ўглинг оти?!
Қани, халқиниғ ўша, суяган тоғи,
Унга дош беролмас ҳар қандай ёғий!
Шу онда Хўжаиддан бир овоз келди,
Юракдан қуйилган аҳди роз келди.
Сирдарё бўйида турибди ўли,
Хоразм томонга тикилган кўзи.

— Элдoshлар, — дейди у, — огир иш тушди!
Кутилмаган даҳшат тушди, қипи тушди!
Ғаламус Чингизнинг тушиб домига,
Лаъпатлар ёғдириб ўзия помига,
Шайтоний хўйлага эга Ялавоч,
Илоиниг ёғиши еган Ялавоч,
Ичмиздаи чиққан бало Ялавоч,
Хойнаҳой ҳароми бало Ялавоч —
Чалғитиб Муҳаммад Хоразмшоҳни,
Ватапдошлар учуи кавлади чоҳни!
Мустақил, теги янаш аҳдимиз ахир,
Ягона юртимиз бахтимиз ахир!
Қоп тўкиш, жон бериш бор-бўй суниш йўқ,
Хонву ёғиши янчмай сўниш йўқ.
Кўриқлаб Ватани, помусу дини,
Догда қолдирмаймиз Жалолдинини!
Кўзлар бургутиниг кўзига ўхшаб,
Хайқирди йўзбарелниг ўзига ўхшаб!
Буниг баёнига ожиздир таъриф:
Қиличи шаҳд билан балад кўтариб,
От солиб Хоразм тамога борар,
Шу кетишда душман бағриши ёрар!
Бу-сеи-ку халқимнинг Темур Маликп,
Шукурим бонси — сеи бор толега!
Йишитман деганлар унга эргашган,
Ҳаммаси-ҳаммаси ғазабдан тошган!
Водий эга шундай мард ўғулларга,
У бўйи эгмайди ҳеч мугулларга!
Сездирмай ўзимни яна ҳеч кимга,
Илҳақлик бағрида учдим ортомга!
Бир думалаб боқсам уч аср берида,
Хиндистониниг Агра деган ерида —
Дарахтдан дарахтга кўниб юрибман,
Тақдир ёзувига кўниб юрибман.
Бир сўлим оромгоҳ кучоги жимдир,
Гуллар орасида одимлар кимдир.
Хаёларни унинг паринопхотир,
Шоҳми у ё қайси хориган ботир?
Қушлар тилин билган сеҳргар каби,
Хаёлимни тортиб пичирлар лаби:
Не куйга солмади дунёи гардуи.
Юрагимда шоҳлик дарди, халқ дарди.

Улар ўртасида ёнган пизомал,
 Ўзим Захириддин Бобур Мирзомал.
 Нималарга шохид бўлмади кўзим,
 Суялган таскишим нимадир ўеп?!
 Она-Ерим қарзип қачон узамаи,
 Севгига қул бўлсам, майли ризомал!
 Изтиробда куяр руҳим, куяр таи,
 Қўшилишиб тўё кўйяпти Ватаи!
 Ўн бир ёндаи гавго тушди бошимга,
 Ахир менинг нчиб турган опимга —
 Қошиқ таиладилар қариндонларим,
 Гоҳ пинҳон, гоҳ очик оқди ёшларим.
 Қаерга борсам ҳам пойлаб изимни,
 Нима қилмоқчилар яна ўзимни?
 Мени бу ерларга элтди кўйдилар,
 Бир-бирига ёғий этиб кўйдилар —
 Жондаи ҳам виришим ўгил-қизимни?
 Юрда қолайин деб қанча изландим,
 Фарғонага сизмай ҳиндга юзландим
 Яқинларим мени «сен» деб қувдилар,
 Ҳаганинг юртида нега сизландим!
 Қайда қолди Кўнким, ота мерос Арк,
 Фавақт куздагина саргайдп барг.
 Куз келмай саргайдди чўзилган умрим,
 Кўп яшаб, кўп марта узилган умрим!
 Эл кутган онда бўла олмасам,
 Йилгаса ёнда бўла олмасам —
 Янашнинг маънисини сўзлаидан тийил,
 Йон деса жонда бўла олмасам!
 Улуғ боболарим номин ёд этиб,
 Тиз чўкиб, астойдил руҳин шод этиб,
 Қабрлари устида тура олмасам,
 «Богип шамол»да ўй сура олмасам --
 Ким бўлдим, айттилар, ким бўлдим ахир,
 Умримнинг йўллари буича ҳам тахир?!
 Кеча Марғилоним кирди тушимга,
 Учраштирди тушим севган кишимга.
 «Соҳибни ҳидоя» буюқдан буюқ,
 Тоза дилу тоза тилларда суюқ.
 Дунёнинг ярмидан кўниси устоз,
 Бундайлар тарихда жуда жуда аз.
 Рўбарўмда олий зот Марғилоний,

Кўзимга шовмай, гоҳо шовиб —
 Боряман вужудда олов ловуллаб,
 Хаяжондан ширин-ширин титраб лаб,
 Ташрифимни жуда хушнуд кутдилар,
 Ўзлари кўлимни аста тутдилар.
 Дедлар: Хуш келдинг, эй, нури дийдам,
 Сенинг юзинг ёруғ Ватан олдида!
 Еру кўку хаёл ширин тўлганди,
 Ич-ичим офтобга ажиб чўлғонди.
 Дастурхонда мева, натиру гижда,
 Ё парвардигорим бу қандай мужда?
 Сиз ҳам тушга кириб, ул Кўшкўм Ушшм,
 Сен хушёр бўл, ўғлим, о Хумо қушшм.
 Таним хинд еридаю анда жоним,
 Бугун кимнинг ҳукмида Андижоним?!
 Сизни кўн хоритган чексиз жанг Мирзо,
 Энди шу рухдан ҳеч ўзгарманг Мирзо.
 Хаёла-ла кўзларин юмган чогида,
 Узоқлашиб унинг гўзал боғидан —
 Йўл юриб, мўл юриб, кўҳна Балх сарп,
 Беҳисоб йиғилган катта халқ сари --
 Яқинлаб-яқинлаб борганим сарп,
 Гуёки тўлдириб дунёни зорим —
 Тимдалар баданин аземли туйғу,
 Нега ҳақиқий йўлга ноҳақлик уйғу?!
 Сизни қай ҳолатда кўрдим, эй, Машираб,
 Ўз юзимга ўзим урдим, эй, Машираб!
 Халлоку оламининг йўлидан тойиб,
 Олтин бошингизга ағдариб айб —
 Сизни дор остна олиб келган ким,
 Вужудингиз нега хотиржаму жим
 Осилни найтгани кутиб турибсиз,
 Бўйинини ўлимга тутиб турибсиз?!
 Не-не сўймасларин сўйдирган Сиз-ку,
 «Оҳ» билан жаҳонин кўйдирган Сиз-ку?!
 Йиғилатар дунёни бу хабари бад.
 Қаердан ёнипти бундай мусибат?!
 Дедингиз: Йўлидан қайтармиким деб,
 Кўркувининг аўридан айтармиким деб --
 Бир сўзимга маҳтал Маҳмуд Қатагон,
 У мени ҳамша «шир» деб атаган.
 Шулар мурид бўлса, шириним ҳаром,

Дил Ҳақдан ўзгага бўлолмас қарам!
«Кечир» сўзин айтсам, вазир бўламан,
Йўқ-йўқ бундап кўра мнинг бор ўламап!
О, мен ҳам юролсам Сиз босган издап,
Арзингизни уқдим ишқингиздап!
Шопрликнинг гашти шундада ахир,
Шопрда ўзга ўй бўлмасни зоҳир!
Унинг менга айтган гапи шу бўлди,
Ўлимнинг устидан у кулиб ўлди.
Бор-ўғри шундада Машраблигингиз!
Бирдир купу тунда Машраблигингиз!
Тушундим, бобожоқ сўзларингизга,
Аммо қаролмайман кўзларингизга!
Мени ҳам элимда билади кўплар,
Йўлимда яхшилик тилади кўплар.
Бугун «шопрман» деб юрганларданман,
Кўкракка пинҳона урганларданман.
Қовимда Машрабнинг қони бор, аммо —
Жопимда Машрабнинг жони бор, аммо —
Юкини елкамга ортиб олганлар,
Тилымни, динимни тортиб олганлар —
Ҳамду сапосини ўқиганларнинг,
Елговви рост кулиб тўқиганларнинг
Қаторида борман, азия ўқувчим,
Хижадатдан ёвиб кетяпти ичим!
Майли, вужудимни армон тигласин,
Бугун мен йиғламай ё ким йиғласин?!
Менинг қувончиму бори алашим,
Ёлғизим, сирдоним, толмас қаламим —
Кўрар кўзларимнинг қора, оқни сеп,
Энди фақат ҳақни ёзу ёвип сип!
Сиз, эй, шоғирдлару укажонларим,
Сиз менинг олтипу эбу-зарларим.
Биз босган изларни энди чим босар,
Садонат ҳақида бизни кўни асар.
Бир бошга бир ўлим ҳаминча бордир,
Муҳаббат азалдан мардликка зордир.
Азизжоннинг шеъри кўнгил кўзгусен,
Хавасхон бонувнинг дилрабо ҳисси —
Кузги баргдэй оҳанг билан тўкилар,
Шувинг учун завқ-шавқ билан ўқилар.
Аъзамжону Шухрат, Саид, Исажон,

Сиз руҳий оламнинг ичидаги жон!
Гулбаҳор, Саодат, Акмал, Шаҳпоза,
Шеърингиз ҳозирдан бўлди овоза-
Озода, Мухтасар, Шаҳзода қизим,
Эъвозлар ҳамша ҳақгўйлик изин.
Наргиза, Муқаддам нури роҳ, бўлишг,
Ошиқлар дилида ёнган «оҳ» бўлишг.
Бизларга эргашманг, ёзманг ҳавойи,
Упутманг, бобонгиз Ҳазрат Павоний!
Шу ўйлар бағрида яна учаман,
Замондан замонга беҳос кўчаман.
Шаҳарлар ўзгарган, ўзгарган боғлар,
Ҳиёл юксалгандай кўринар тоғлар.
Яна қасрларга келиб улгурдим,
Беҳосдан таппиға бир ўт югурди.
Ажиб ҳаловатдан жимирлар этим,
«Оҳ» дедим охири Қўқонга етиб!
Қандай ҳаёл билан яшашти юрт,
Ўз ошини қандай ошашти юрт.
Муҳаммад Алихон замони экан,
Оёқларга энди кирмасин тикан!
Шоирлар йиғилган Ўрда бағрига
Баъзилари холининг зебу зарига —
Умид боғлаб газал битар куйишиб,
Қандай даҳшат шеъринг ёлгон ўйив!
«Боги шуаро»да янграб бир садо,
Ким у ўртадаги — у машҳур Адо.
Қайтадан бошлади газал ўқишни,
Дастурхон шундайки — олади хушни.
Қизлар имо билан этади хиром,
Муҳаммад Алихон гўзалликка ром.
Берилганидаими айшу ишратга,
Кўзлари ҳозирдан ичига ботган.
Газал ўқиганда унинг шаънига,
Гўзал раққосани имлар ёшига:
«Имо-ишорангга қойилман жапон,
Шундай дақиқада ҳозир бўл ҳар ов,
Бутунлай бузамаи энди орани,
Қўшиб олмоқчиман ул Бухорони!
Сен биз билан бирга кетасан гўзал,
Зафаримга хиром этасан гўзал!
Ундан сўнг юрамиз Хоразм томон,

Хевани кўрасан бош бўлса омон!»
Шу сўзлар бор эди унинг кўзида,
Гоҳ ташвиш ўйнарди қизил юзида.
Хон яна тебраниб хўшлади бўза,
Кўзини эди бошқа гўзалга сузар.
У охир ялпайиб кетади хушда,
Ичкарида Оча қаттиқ ташвишида.
Кеча Бухородан шум хабар келган,
Буни ошкор этмоқ керак-ку элга!
Хонга сўзи ўтмай йиғлайди хун-хун,
Ваҳима бағрида ўтиб борар кун.
Унинг аҳволдан ким огоҳ бугун,
Во дариг, ваҳотки, иқболи негун!
Муҳаммад Алихон ўзига ўйда,
Кунларини ўтказар гўёки тўйда.
Фуқаро бошидан чиқиб турар дуд
Ахир Бухорода қалтис тарадуд!
Икки ўртадаги ўтга ёғ қўйиб,
Ўвж-ғижлаш ўйинини ўрнига қўйиб —
Ғаламуслар ўлка излаш раъида,
Қондошлар бир-бирини янчиши пайида.
Кўзқошининг ёпиши бошланди шундан,
Боши чиқмай қолди қоронғу туида.
Муҳаммад Алихон айғоқмай вило
Тахт ёнида бўлди бошидан жудо.
Ўғилу қизлари осилди дорга,
Тарихга битилар ҳали бори гап.
Яна сўз айтишга қандай борар тил.
Улуғ Подира ҳам этилди қатл!
Бухоро бутунлай ютқиқди шу кун.
Томошабин бўлган Хоразм ўғини!
Ким қўрқоқ, ким айёр — барин-баридан,
Уччала хонлиқини низоларидан
Хабардор Русия режалар тузар,
Уларнинг ораси баттарроқ бузар.
Уша явқа-явқа алдони билан
Кирди ҳар бирининг қўйнига ялоп.
Нима бўлди сенга ўзи Туркистон,
Диёнатнинг кўрар кўзи Туркистон?
Халқ бахт-саодатини кўзлаш ўрнига,
Бирлашиш йўлини излаш ўрнига —
Учтови ҳам унга штилди пивхон,

Оқди донишларингидрокидап қоз.
 Угли, жияидап қочган Худоёр,
 Хопликка кўксин очган Худоёр —
 Оқ масжидин беҳос олдириб қўйди.
 Марду майдонларини шчоқсиз сўйди.
 Олмақулдай сардорлар ҳали кўн эди,
 Хон обрўин, бироқ, қуриқ чўп эди.
 Уларнинг бошини бизлантиролмай,
 Яна ўша айшу ширагдап қолмай —
 Осоягина нашоҳ тонди ёғидап.
 Фарғона Тошкентдай балаид тоғидан—
 Айрилиб юраги тамом эзилди,
 Тенгизликнинг юки гўёки зидап.
 Яна ўзини четга олди Хоразм,
 Янага қўшилмади Бухоройи азм!
 Хошнинг қўрқоқлиги ёвга қўл келди,
 Ғалабилар бўлиб, унга йўл келди.
 Қарасангиз агар тарих қатига,
 Яхши қолар ёмон касофатига.
 Худоёр кўзини ёшлаб қочганда,
 Ўзи ўз тахтини ташлаб қочганда —
 Қасрда эдингиз Абдулаҳадхон,
 Қасрда эдингиз Феруздай ҳоқон?
 Ичга ютиш оғир кўздаги ёшин,
 Ялтоқланиб яшаш ахир яшашми?!
 Кўзлари уйғуда ҳали хонларнинг,
 Охир не бўлар ҳоли хонларнинг!
 Фарғона мулки ҳам босиб олинди,
 Хоразму, Бухоро эса ялинди —
 Айланди ёғиннинг қўғирчоғига,
 Энди қайтолмайди эрк қучоғига!
 Жаҳаннам устидан чиқди юрар йўл,
 Бутунлай боғланиб оёқлару қўл —
 Тошларга урланди Фарғона боши,
 Наҳот бунга чпдар унинг бардоши?!
 Бош кўтариб боши кетди водийнинг
 Оғзидаги оши кетди водийнинг.
 Қанча қирғин — барот ичда Қўқон,
 Қисматнинг шу экан, эй чпда Қўқон!
 Хўжандим не бўлди сепдаги фидо,
 Чпда Наманганим, Андижон чпда!
 Тахти Сулаймоним, бувожон Ўшим,

Оёқ-ости этди сени ҳам қўшин.
Одобу дённат шаҳри Марғилон,
Сусаймасин ҳеч ҳам қаҳринг Марғилон.
Нега лол турибсан олиб кўзга нам —
Қадимлардан қадим бўлган Ўзганим?
Шаҳридон, гўзалим, эй, Хоннинг шаҳри,
Сени ҳам эзиди ёвузлик қаҳри!
Бошингни эддингми мағрур Асака,
Ихтиёри берма асло, оқсоқол!
Беғу қози калон бир-бирин суриб,
Жаноб губернатор илжигга кириб —
Янги хўжайиннинг қўлини овлашди,
Унинг тамогини роса ёглашди.
Илон эса кириб қўшинларига
Ўйнатди ўзининг ўйинларига.
Кўзлари уйқуда эди уларнинг,
Айшу ишрат бошин еди уларнинг!
Кўрғилани яна оддий халқ кўрди,
Алаmidан печа бор қалқиб кўрди.
Бутун водий бўйлаб ёшилди исён,
Ёвга бўйеунгунча ёп. Фаргона, ён!
Қиличчи кўтариб босқинчи ётга,
Олойлик нариод Қурбонжон Додхо —
Элга фидойилар оҳ-зори бўлиб,
Юраги ўтдилар сардори бўлиб —
Бир-бирига суянган баланд тоғларни,
Шаҳару қишлоқни, дала, боғларни —
Ваҳимали манзил этди гапимга,
Унга сизинмасдан сизилай кимга?!
Хатто қушга азиядир ўзининг пия,
Ватанингни жондан ҳам ширинлигини —
Сиздаги жасорат қайта кўрсатди,
Ўзингиздан кечган ўша фурсатда!
Сизга қойил қолиб моможон Додхо
Тоғу қирларимиз ҳамон лол қотган!
Турк тугини кўтариб Дукчи эшоним,
Бор-йўгини кўтариб Дукчи эшоним —
«Кўзгол» деб кўзготди бутун водийни,
Газовот бошлади мусулмон дини!
Оғиз қолди кетмоқ, калтагу тошлар,
Аёвсиз кесилди минг-миңглаб бошлар,
Қуролсизининг кучи нимага етар —

Омад бир кетдим — охири кетар.
Ким яхшилик кўрган одам пастидан,
Шахсий гаразларнинг манфур қасдидан,
Бирлики билмаган ховлар дастидан —
Манзил тондик охир оёқ остидан!
Дупё потинчилиги асли гараздан,
Инсон қутиларми бундай мараздан?!
Спирдарё дарёмас — кўзининг ёшидир,
Тоглар ганимларнинг отган тошидир.
Ўзгалар кўлида элди боғу гул,
Яна учмоқликни кўтармас кўнгили!
Ортга қайтмас дарё ўз ўзанида,
Ёлғиз қолиб қора кун тўзонда —
Нима гавлигини билсизмай қитдай,
Ўз эгаси ҳайдаб юборган итдай —
Ер-кўкни танимай ва гоҳо таниб,
Жоним қуш танига сизмай ўрташиб,
Зада бўлиб, ҳолим қуриб қув-қувдан,
Ва охир уйғониб кетдим уйқудан!
Мозийда етмади ҳеч ким дошимга,
Халқимнинг бугунини тушиб ёдымга —
Бехос чарақлади қувончдан кўзим.
Кўксимда янгради «хайрият» сўзи.
Тамом улоқтириб ташланган қуллик,
Йўқол, эй, лоқайдлик, йўқол, эй, гўллик!

***

Кўзоннинг фарзандларини аямасдан қабиштиб,
Ғалаба пашъасини қовлар ичида тагиб —
Даҳшатли мотам узар айраб турган Насрулло
Мардумни бир-бирига қайраб турган Насрулло —
Зиёфатда нега бехос ғазаблари гушириди.
Ул қотилнинг юзига ким кўрқмасдан тушириди?
Поёнсиз жаҳолатинг гинпти қолишдан қўчди.
Ҳаммаинг кўз олдида кимнинг юлдузи ўчди?!
Кўзларининг гавҳари пичоқ билан тилинган,
Бошидан оёққача бор териси шилинган —
Жўнайдулло Ҳозирнинг руҳи сира ўлмади.
Нега шу бобомизни бугун кўплар билмайди?!
Лолалар зола эмас, кўзларининг ёшимида,
Тошдан-тошга урилган Хувайдо бошимиди?!
Довишлар авлоддан улуғ Ҳакимхон — Тўра.

Замопасда замон борарди аста пураб.
 Ахилликнинг руҳини подшолар қандай тилгап —
 «Мунтахаб-ут-таворих» китобида битилган!
 Чунки беқлик таламганлар ўзларин ҳам хор этди
 Кўролмаслик касали юракларини тор этди.
 Бир-бирига тағни қовлаб, йўқ душманни бор этди.
 Эл бошини балога шулар гирифтор этди.
 Чинисинини Муқимий чуқур эпидио деталлар,
 Ўшанда ҳам боринди элимиз ризини еганлар?!
 Фурқатнинг умри фақат фурқат ичиди ёнган,
 Унга пасиб этмади қайтиб келмоқ Ватанга.
 Муҳаммад Ҳаким халфа вуҷуди ақл бўлган,
 Пўл-йўриги ҳаммаша элимга маъқул бўлган.
 Ҳазиний полаларини томга чиқиб айтганлар,
 Уни тиллаб имонсизлар имонига қайтганлар.
 Ҳар замоннинг ўзгача бордир ўю ташвиши,
 Агар бош омон бўлса, бериш кўради киши.
 Ашурани Заҳирий, Мирзани Хўқандийлар,
 Ўшаларга эргашган ява оддий-оддийлар —
 Ҳақ сўзини айтиб кўйиб, бошига бало ёққан,
 Эркилик кидирганнинг изларидаш қоп оққан.
 Хўжажон Рожий, Тамкип, Рамзий, Вазир, Ғозиймиш,
 Равнок, Акмал, Умидий, Нола бўлди созимиз.
 Мушриф, Тажаммул, Аттор, Ҳожи Киромий, Муштоғ
 Кўкқонжонда кўнларга бўла олган суяич тоғ!
 Садоийи Наййирий, Қодирқулу Ҳалоллий,
 Рожий Хўқандий, Фазлий замонасип ҳалолли-
 Яна Маърух, Қотибий, Мутриб, Фақрий, Маҳжур,
 Писандий, Ғурбатий, Еррий, Саҳҳоб, Мақсад, Мубтало
 Кўнглида элга меҳру кўнглида ёлғиз олаб!
 Бундай боболар номин айта берсам ҳали кўп,
 Кўксемда кўз очилди уларини севиб ўкиб!
 Қарсларда жон сақлади ўша Мустафо Чўқай?
 Шаҳри Кўкқон ёнганда кўё туманли тўқай —
 Ичиди қолган каби жула кўнлар адашди,
 Баъзилар ўзун тортди, баъзилар эса шониди —
 Шамолнинг қасқларга эсинини мўтқаялаб,
 Юртимиз тақдирини бозорга солади жаллоб!
 Ана шунда кўнларга қулдуз қун ҳам тун бўлади,
 Алиф қалди буқилди, дили эса хун бўлди.
 Жондан ўтиб, кўзголиб, ҳур фикри тоза пият.
 Мушт бўлган бармоқлардаш уюшган Мухторият —

Итироби армону кураш бўлиб тугилди.
Ипма учун чақалоқ ўз уйида бўғилди?!
Улугларнинг улуги ул-Эшкул ҳалфа бўлар,
Рухларинг аъозласанг дилинг пмопга тўлар.
Ахир фарздир кишига ҳам салому ҳам алик.
Юрасимли ёндирар ошиқона телбалик,
Пойига кўнглимдаги сўзни тўккашим билан,
Изҳор этиб меҳримли ё тиз чўккашим билан —
Мунесиб бўлолдимми бу гўзал Фарғонага,
Кўп фарзандлар нур сочар ҳар дилу ҳар хопага!
Тойдирмадим йўлда ҳар хил ўйингу қуюн,
Фарғоналикмап дея мақтаниб жуда қийин.
Ахир менинг одамдай одам бўлишим учун
Эй, кимлар аямаган билиму меҳру кучин?!
Шафқатли ҳам қаҳрли Абдулла Қаҳҳоримиз,
Адиблар орасида юки энг кўп хоримиз —
Ҳатто ўлим ҳақида куйгани ёза олган,
Умримизга умр кўниб, кўнглини ёза олган.
Теша Зоҳид машҳур олимдирлар Ватада,
Китобин азизлиги бпзларга жопу тапдай!
Убай Ориф чақмоқдай чақнаб чиқиб қолганлар,
Ядро физикасига илмий асос солганлар.
Топмуҳаммад Саримсоқ, Саидов, Уразбоев
Заҳмати меҳнатидан илму фанимиз бойиб —
Уни қавча шоғирдлар қалбу ошпга терган,
Япгя-янги кашфиёт йўлини очиб берган.
Маслаҳатгўй устозим Собир Абдулла эди,
Навоний изларини ардоқлаган мулло эди.
Муқимий Тоҳир бўлиб кўрипар ёзувида,
Фурқату Заҳидийлар ҳам бор эди орузида?
Ҳалпма куйлаганда ошнқ булбул лол қотган —
Қора тунли куйдириб, севги қўғни отган.
Дулё бўйлаб овоза суўимли Асқадимиз,
Уни ҳар ўқиганда кўтарилар қаддимиз.
Гўйга тепг китоб ёзган устоз Иброҳим Раҳим,
Сўзлар коники қазган устоз Иброҳим Раҳим —
Ҳаммапи авайлайди, ҳаммадан сўрар кўнгли,
Фарғона бугун унинг қўлларига тутар гул!
Мавлово Чархий эса, лутф тигян чархларди,
Битта сўзнинг ўзлиги печа рағда шарҳларди.
Бугунги газалимнинг шак-шубҳасиз султони,

Муҳаббатнинг ўзига йўғрилган бутун жони —
 Эзгу ният дилларнинг ёниқ кўзи Эркинжон,
 Улуғ ўзбек элнинг айтар сўзи Эркинжон!
 Ул сариқ девни миниб, дунё бўйлаб кезган ким.
 Ҳам кўл, ҳам саз ёзишнинг пойгасида ўзган ким —
 Заҳматқаш Худойберди Тўхтабоев акамиз,
 Оқибат бобда ҳам бизларга доим рамз!
 Муроджоннинг овози ошиқларнинг фарёди,
 Ошиқлар яшар экан ўчмайди қутлуғ ёди!
 Расул қори дил зори, кўшиқларнинг гулзори,
 Шогирдлари қўлида куйчининг севган тор.
 Зодиёнда яшади Мамадали Тонволди,
 Довюррак «Қазбек» бўлиб, ўчмайдиган дом олди.
 Академик Авлиё элнинг фахри, гурури,
 Кўпларни етаклади унинг пилмий шуур.
 Доноларнинг ичида энг доною соддаси,
 Ул зотнинг шимиргани доим рухлар бодаси:
 Аҳмаджон Мадаминов минглаб мисра шеър айтар,
 Гоҳда неча-неча йиллар қаъридан қайтар.
 Титмасдан ёзгим келар, нима ўзи берди рўй,
 Худди онам бағридай бағриг ўту ҳам хуш бўй.
 Хурсандлигим болса устозларни эладим,
 Ўшалар кўмагида ташладим дадил одим.
 Сизга бу шеърим сазим, устоз Аҳмаджон Олим,
 Сизгадир қайноқ розим, устоз Аҳмаджон Олим.
 Илк шеъримга лиғоҳди ташлаган ким — ахир Свз,
 Мени қутлуғ даврага бошлаган ким — ахир Свз!
 Соғинч билан эсимга тушиб туради бот-бот
 Қадри баланд Ўшуму Угану Жалолобод.
 Ҳаёлимнинг меҳмони бўлди Ҳабиб Абдуллоҳ,
 «Ол қулим» деб унга ҳам истеъдод берган оллоҳ.
 Устоз уни миндирган туя Тошкентга! чўкди!
 Аллома шу манзилга бори меҳрипи тўкди.
 Шухратию қудрати ким учун бўлди ҳадик,
 Унинг йўлини тўсганлар йўлини тўсолмадик.
 Ўйлаган ўйларини ҳали бир жам этмасдан,

1. Сулаймон Боқирговий ўп беш ёшга етиб, барча сиповлардан кейин Аҳмад Яссавий уш олдига чақириб: «Тўлиқ мурид бўлдинг. Тонгда эшигинг тагига бир туя чўқар, ул туяни миниб, жиловини бўш қўйгил, туя қаерга чўкса, сенинг манзилнинг ул ер бўлур» деганлар.

Гойибга чекиндилар вақт-соати етмасдён.
 Дўсти Қодир Зокиров бошдан кўн иш ўтказди,
 Кимдир гул тутиб туриб, билдирмасдан чоҳ қазди.
 Дардимни айтган-қўйган Сирожий, Салоҳийлар,
 Мен Сизга таъзимламаи, эй, шафқатда саждийлар,
 Эшу қўш бўлишиб, иш бошлаб жуда настдаи,
 Кийинини ўйламасдан, ейинини ўйламасдан —
 Хотамжон Самиеву, Мухаррам Қодирова,
 Олимларнинг олимисиз, Сизга энди куй, наво!
 Турсулбой Адашбоев адашмас эътиқодда,
 Унинг ёзган шеърларини жажжилар ўқир ёддан.
 Тополмадим кўп кезиб, Карим ака қибёни,
 Биларди тилу дилии ҳайвонот дунёсининг!
 Гоҳ Фарҳоду гоҳ Мажнун бўлиб қўшиқ айтганда,
 Ўзининг армонини қўшиб, жўшиб айтганда —
 Толбжон Бадинов ҳам саҳнамзини безатган,
 Ёзилган олқишлару эҳтиромни кузатган.
 Ҳажвчи Абдугани Ўшда кўпга бошу қош,
 Тарихий асар битди камтарин Мирза Қўлдош.
 Ўзбегу қирғиз меҳрини шарафлашади ҳар он
 Дилбар сўз Усмои Темур, шоврамиз Олмаҳон.
 Устозларга шогирдман худди пирим¹ мисоли,
 Қитмирлигу ҳасаду баҳилликлардан ҳоли —
 Бўлишга даъват этган доини Акрам Иброҳим,
 Боболар қалб дафтариш тутқазган ёруғ роҳим.
 Тил дарслигини битгаплар устоз Ахрор Маъруфов,
 Шаълини шарафлайман бугун наъни ўниб.
 Болалардай беғубор шоир Жалол Маипрабий,
 Ўн саккиз йил сўроқсиз азобланди, ё раббий.
 Шерали Тошмат ётган шул игво қамогида,
 Сўзломмай нафратини қолдирган тамогида.
 Дўстим Пўлат Баҳодир не азобни тортмади.
 Гумроҳлар унга қапча игво юкин ортмади.
 Кўпини этди тарбия машҳур Воғиз Музаффар,
 Ҳар бир сўзга жон берар, сўздан жозибат топар.
 Ўзи катта олиму аммо гўдакдай содда,

1. Ривоят қилинларича, Сулаймон Боқирғоний Оллоҳ камо-
 лига ва устозларига ҳурмат юзасидан мадрасага Қуръонни
 кафтида кўтариб борар экан. Уйга ҳам китобни кафтига қў-
 йиб, юзини устозининг ҳовлисига қаратиб, орқа билан юриб
 қайтар экан.

Сўзда не қудрат бор тутган барини ёдда —
 Одоб деб қуйиб-пишган Ҳасанали ибн Рустам.
 Халққа фидо бўлишдай энг покиза бир ҳисда —
 Теңгисиз эди фақир-ул домлам Исmoil Фармоп,
 Орауси ушалмасдан дилида кетди армон.
 Уларнинг изларидан юрадиган шогирд кўп,
 Камтарин Икромиддин китобларини ўқиб —
 Айлангандай бўламан боболар гулзорини,
 Озми-кўнми тонаман янги сўз гузарини.
 Бутунги шеърятда устоздир Рауф Парфи,
 Кашфийётлар бобда балададир таърифи.
 Полосолнинг боғидап уяган бир хушхон булбул,
 Тортинг қиссалару шеър ушвиқларга гул.
 Ҳамма-ҳамма одамга азиздир унинг номи,
 Фарғонада Авваржон ёки «биттағина»ми?!
 Эл тўкип яшасин деб ишлади қуйиб-ёпиб,
 Қўхна Тўқайтепада Марзааҳмад Деҳқонов.
 Адҳам Ҳамдам кулгуниг ҳеч тугамас уяси,
 Афанди тимсолидир фақат унинг қисси.
 Орзусин замон зайли аямасдан емирди,
 Лек Ҳамдам Умаровнинг бардошлари темирда.
 Мусажон Шербўтаев кўп допишлар устози.
 Музаффаржон Маҳмудов қозиларнинг энг сози.
 Ҳам олим у ҳам шоир Азизхон жуда азиз,
 Ўтмишни сўзлатишда қолдиришти катта из.
 Лазизхон акамизнинг ишини кўлами катта,
 Лол қолган не зукколар хорижларда ҳам ҳатто.
 Ўктамжон Қўчқор ўгли элимнинг ифтихори,
 Халққадир излаишу шиқоятининг бари.
 Баҳромжон Мамажонов дил-дили тозалардан,
 Ҳаминша балад турар ҳар қандай нисолардан.
 Рустам Ўрмонжон ўгли мардлагимиз сарбони,
 Томирида жўш урар Амир Темирнинг қони!
 Аввар Муқим сўзнинг тинги ўткиру позик,
 Ҳажвчилар кўпичча ундап олади озиқ.
 Қодиржониян шеър ўқиб, яна кўнелим бузилди,
 Қўшиқ ярмига бормаи барги сўзон узилди.
 Гўёки ўлмагандай, азизликлари жондай —
 Олтиш Ўсар, Умарали оқибатли Раиқонда.
 Раиқон Раҳим ўгли жон тиккан Фарғонага,
 Яхшиликнинг уругини кўн эвкан Фарғонага!
 Орамизда Султонхон Маҳмуд ўгли бор эди,
 Вужуди бутун вироқ, бутун меҳру ор эди.

Қурди кўприк, заводлар, қапча-қапча қасрлар,
Улар билан юзлашар ҳали печа асрлар.
Мукаррамжон Немоли раҳбар эди бир гапчи,
Дадабой Қодир эса, бир ажойиб хуш таъбчи.
Ўринбой Ҳайдаровнинг суҳбати юмор эди,
Гоҳ сўбсаг хоритиб ҳаёлга чўмар эди.
Раҳматжону Жаҳонгир акаларимиз аҳди —
Ҳамиша бўла олган яхшиликларнинг нақди.
Беморларнинг малҳами бўлган эди ҳар олда,
Бирлари Фарғонада, бири эса Қўқонда.
Халолшун ҳақинида бошқачадир Юнусов,
Шундан топди Сўхаро катта қадр Юнусов.
Маъмуридон Узоқову, Йўражон Султонимиз
Бир ишқий оҳанг билан уриб турган қонимиз
Йўлдошбой амакиму, Мелиқўзи амаким,
Ўшалардай ҳимматли раис бўлган яна ким?!
Холдор эса Зокиров ҳам жуда содда дил бўлган,
Ҳам шиддатли раҳбару ҳам марду одил бўлган.
Едубжон Мамаевнинг гайрати баланд эди,
Тадбиркорлар пича тенги йўқ талант эди.
Ўрмон Аҳмад, Мелибой Шоди ҳам ёдимизда,
Сиймосари ҳаминша турар кўз олдимизда,
Бурхонжон Ориновнинг Рыштонда излари кўп,
Халқ таълими йўлида ишлаган терлар тўқиб!
Замонанинг зайлини қўлларинда тутганлар,
Ўзгаларнинг ризқини аждаҳодай ютганлар —
Юзини ўзгартириб, сўз беришмас бугун ҳам,
Шунинг учун ечиммас дилнимдаги тугун ҳам.
Олимжон Алихонов, яна Мўмин Муҳиддин
Чарчаган апа шувдай ёлгон-яшил муҳитда.
Ёмонларнинг дастидан ёш кетди Йўлдош Парип,
Олимлар орасида илми эди таърифчи.
Аҳмаджон Мамажонов қўлбиздан кўп тутган,
Ҳеч қачон кўкармайдиган устозини унутган!
Иброҳимжон Олимов, Йўлдош Учқун қайдасиз?
Хидоятжон Йўраева устозлик жойдасиз!
Маҳбуба Шодмонова она, ҳамон ойдайсиз.
Ёшлиқни эсладимиз маст бўлдим бугун майсиз!
Билиму меҳрибизни бағишлагансиз бизга,
Эй, содда дил устозларим шерьий гул тердим Сизга!
Бузарукхўжа отамиз шоҳ-гадога бирдай эди,
Фарғона водийсида ҳурмати пирдай эди.

Эркинжон Бузрукхўжа шерларнинг шериди,
Богдоловнинг кўп боғлари унинг манглай тери эди.
Устозлардан сўз кетса Усмои Юсупов юксак,
Ўзбекпостов кўрияшар уни қачон ўқисак!
Зелимиз кўсимизга қўйиб иккала кўлни:
Йўлдош Охунбобоевни, Хамрокул Турсуқулни!
Дўстимизнинг бузруквори Зияридхон Фаини.
Сав йўлларин очинда бош-қош бўлган онини —
Ел олган чоғимизда жўш уриб кетар ҳислар.
Марказий Фарғонани чулғаган хушбўй ислар —
Каримжон Муҳимбой, Фахриддин Шамсиддинни,
Мутал тоға ў Қодир Расулдай тоза дилини —
Зелатади ҳамшира бугуну келажакка,
Аҳмадилло Рустам ҳам шу йўлда заҳмат чеккан!
Ейлигимдан қидирдим яхшиларнинг пизини,
Устози аввалларим бетарали юзини —
Ерга ҳеч қаратмаслик бўлди аҳду паймоним,
Алижон Пайгамовининг ҳар бир сўзи имоним.
Унинг менга ёниб айтган ўғитлари ёдимда,
Малъад берар ҳаттоки ҳар бир боғган одимда!
Хорунбой Эрматовнинг кўрсатган йўл-йўриғи —
Яхшиликни кўклатган яхшиликнинг уруғи.
Гўлчижон боғ яратган, жуда кўп бино қурган,
Бутун ўю ҳаёлини эзгу ишларга бурган.
Усмоижон Бегматовининг юрар йўли ақлдор.
Аҳроқон Аббаров ҳам ана шундай оқлдор.
Баҳромжон ноҳадликни ҳамшира ланнатлаган,
Майда-чуйда тилларининг тепасидан хатлаган.
Аливерининг қалбида идрок олови ёнди,
Нафосат Фарғонани сийлагани аёндир!
Мўсажон шуҳратлидир Қува мебели билан,
Ҳаёлу дилу жони ҳамшира эли билан.
Гўзал Фарғонанинг ул гўзал қурилишида,
Дарулик тарафига дедил бурилишида —
Гўшолан Аббарали Раҳмонли ҳам ҳисса,
Али севаги севалар — ному ўчмас, ал қисса!
Одам бизан тирикдир одам зоти ҳамшира,
Одамлардир одамнинг ул қаноти ҳамшира.
Матрифат бўстонида Сизлар экинсиз гуллар,
Эй, устозлар сўзинининг бугун ҳамма маъқуллар.
Юсуфжон, Раҳмонжон, япа Шарифжон акам,
Одамиллик босида доим бўладингиз бекам.

Яшамоқ йўригида доғи йўқ ойшаларим,
Эй, менинг диёнатга йўғрилган қайнларим =
Гумроҳлик замонида яшадингизу ҳар кез =
Гумроҳлик пиларидаи айлаи олдингиз пархез!
Шундайин улугларини эслаймак яна номин,
Кўз-кўзлайман доимо яхшилигу инъомин!
Жаъфархоннинг орзуси па олтину па зардир,
Ахир болалар қалби оппоқ-оппоқ қогоздир.
Унга қора-қура доғ тушмасин деб курашган,
Набийжон Маҳсумов ҳам шу ўйда тўлиб-тошган.
Адҳамжон Маъдиевнинг обрўси шундан ошган,
Интилганмиз билимга, интиланмиз қуёшга!
Ақбаржон Азизовин азиз этди заҳмати.
Умрини узайтирар кўнчиликининг раҳмати.
Зафаржон Мшигалшев ҳақимларнинг аъзами,
Ташвини — Қизилтепа об-ҳавоси тозамин?!
Ғулом Тожики дейилса, катта-кичик ҳурматлар,
Давраларининг фойзидир ҳаминча бундай мардлар.
Султонали пилмю билимли ҳофизимиз,
Кўшини дилмизининг пчидаги сўзимиз.
Рустам Сулаймон ўгли дошмандлардан бири,
Жасоратда тевгисдир Фаргона Жаҳонгири.
Шавкат Ғанижон ўгли номга қутлов жойиз,
Мустақиллик йўлида даъвати нури ваъиз,
Элининг тинчлигини ўйлаб, пиларди кундуз-кеча —
Турдали Убайдилло, Норматжон Ёқубхўжа.
Ҳамзахон вилоятда чертар адолат торин,
Турсупали Қурбонов таълимимиз сардорин.
Хотамжон Боймуроднинг чекспидир хотамлиги,
Ўйлатар бундайларнинг орамизда камлиги.
Ён кўшини Сойибжоннинг дил пок, фикри роса, ?
Шуниги учун ҳаминча ҳалолларга ён босар.
Онимоқда қувасойлик чинвисозлар обрўйи.
Уни дунёга ёйин Адҳамжон орзу-ўйи.
Мухторжон Абдуллаев меҳри кўзим олдида,
Исҳоқжон Содиқов ҳам чиқмас кўплар ёдидан.
Абдуқаҳҳор Қодиров, Баянобжон Отақулов
Юрибдилар ҳайрият шоғирдлар ичра тўлиб.
Бешириқнинг мардона фарзанди Шаробиддин,
Меҳр нури оқиб келар Набийжон тарафида.
Мустақиллик баҳорин битта меваси бўлиб,
Элининг кўпдан ўйлаган орзу ҳаваси бўлиб,
Вилоят-да миллий банк иши гуруллаб кетди,

Уни очган Дониёржон ниятларига етди.
 Ака-ука бўлганман Сотволди Мирзо билан,
 У ҳалолу тўғри сўздир-сўз айтсам изоҳ билан.
 Аллома Қорабоев хаёли тўла ҳикмат,
 Ижодида миянатдор доим халқу ҳукумат.
 Турсунали Муҳаммад ҳеч қачон бўлмаган зот,
 Ҳам қудратли, ҳам довиш, ҳақ сўз азалдан азат.
 Насимхон Раҳмонов ҳам тиллимизининг бойлиги,
 Ҳам ёқар оқибати, ҳам очиб чпройлиги.
 Виталий Фенлимизининг йўли эса қатъият,
 Турғунбой Асқаровга ҳамроҳдир яхши ният.
 Толибжон Абдусалом сув йўлларин қўшиғи.
 Мирзаакбар сув билан боғу роғлар ошиғи!
 Мажидхон нотик эди нотиклар орасида,
 Усмонов Исмоилов одиллик борасида —
 Хўжажон қози каби энг улуг қози бўлган,
 Фаргона фуқароси ҳукмидан рози бўлган.
 Зувунбек Мадалию улуг Сулаймон Қосим,
 Мамадали Хайдарлар санъатдаги ҳавасим!
 Кенг кўламли Юсуфжон Дадабоевнинг ўйи,
 Эл олида ёруғдир Неъматжон ака рўйи.
 Яхёхон Дадабоев доволар фикрин тўплар,
 Ундав эгу умидда таълим олади кўплар.
 Шукрулло жасорати ўзгарин ясаб ишда,
 Безовталиқ йўқолиб, вилоят осойишта.
 Муҳаммаджон Носиров сарбонлар ичра дониш,
 Мардларга насиб этар эл учун шундай ёниш.
 Ойдивдур Мадамвижон Боборахимов роҳи,
 Олисини кўзлаб турар Акрамжоннинг нигоҳи.
 Қиссалари шухратли Алишербек Ибодин,
 Ёзганин вурлайтирар дивъату, пбю, дин.
 Ўстозларнинг сеҳргар гулиганин сеҳри олиб —
 Олимларнинг баҳсида Азимжон Раҳим голиб.
 Ижодкорлик водийда етяти ўз ёзига,
 Хизр буво дам солганми Абдуҳалил олзига —
 Ҳам ақду муҳаббатга соҳиб бўлган бир йўла,
 Унинг бутун вужуди пури ҳикматга тўла!
 Янгича қўшигимиз — бетакрор Юлдузимиз,
 У — дунёга таралган жовибали сўзимиз,
 Саҳнамиз қаҳрамони Жалолхон Охунимиз,
 Берилиб сўзласа у эрийди ҳаттоки муз.
 Ҳурматим жуда баланд Охунжон Мадалига,
 Тошиб ёғим келади кўлиги бадалига.

Абдуҳошим чалгада қолн бўламан гамдан,
 Дунёни янги куйга тўлдиришти чамамда.
 Аҳмадали Ғафуров давраларда иш боши,
 Ўлдошхўжа Солижон манзили Бўлоқбоши =
 Ҳам шоир ширин сухан, ҳажвда тиғи ўткир,
 Ундан ўз заволини топар бари кўнгли кир.
 Сўз сеҳридан сўз очар Муҳаммаджон Мадрози,
 Одамийлик сабоғини тўқни сочин ёзи.
 Ғуломжон Фатҳиддиннинг ҳалоллиги аниқдир,
 Абдували шеърлари ич-ичидан ёниқдир.
 Раҳматовдай раҳбарни, рост, Қувасой кам кўрган,
 Унда гапу ишларнинг амалини жам кўрган!
 Одамийлик Муроджон изн бўлиб кўринар,
 Кенг далалар, кенг боғлар ўзи бўлиб кўринар.
 Маҳмуджон Ҳўраев ҳам кўндан тутинган укам,
 Нурли зот Шаҳобиддин дунёни билган укам.
 Устозим деб менга кўп хатлар ёзган Шокирхон,
 Шоирнинг сўз қатида камтарлик доим ниҳон.
 Юрагимга санчилар баъзи-баъзида тикан,
 Энди бундай ўйласам ўзи ҳам устоз экан.
 Ҳар гапни айтмоқ керак ўзининг суритида,
 Ардоқлашга шошайлик ҳар дўстни тиригида!
 Тоза дил Нурмуҳаммад оқилу ҳалол йигит,
 Йўлига нур тўкиб турар отадан қолган ўгит.
 Абдуллажон Умаров ҳеч ўзгармас ҳақгўйим,
 Солижон Маматов ҳам ширин оҳангли куйим.
 Шухратбек Шерхон ўғли тутинган биродарим,
 Дўстларим, эй Сиз менинг тўплаган дуру зарим.
 Эрка қори, Юабоши лутфнинг моҳи эди,
 Улуғ Ижроқум буво лутфнинг шоҳи эди.
 Ғойиб ота, Теша қизин, яна Обил оталар
 Аския мактабида пирн комил аталар.
 Энди сўз бегу хони Абдулҳай Маҳсумимиз,
 Юзма-юз бўлса унга тенг келадн кимимиз?
 Йўлдошхону Ҳасанбой, Неъматжонлардан умид,
 Бу давра тўлдирилган, бу давра ҳамиша бут.
 Савдомзининг энг бошида сарбон Тўққлижон Мўйдин,
 Ниъма топса у топди = ҳамиша өзгу ўйдан.
 Қодиржоннинг идроки дунёнинг тарозуси,
 Мустақиллик бағрида ушалапти орзуси.
 Ҳар ишда ташаббускор шоир Муҳаммадрасул =
 Одамийлик бобида яхшилар аро асл.

Раҳмовжон Сафаров ҳам қўлар ишнинг нақдини,
Борди-келди бобида аямайди вақтини.
Деҳқонбой ака устоз ҳисоб-китоб ишида,
Кучу гайрат уйғонар уни кўрган кишида.
Эркин Топр меҳри бор, юрагида кпри йўқ,
Фарғонада яшприб юрадпган сирп йўқ.
Ҳақиқат машъалини ёқиб юрар Ёкубжон,
Этамберди учуи ҳам адолат тўёки жон.
Дўстлари кувонч эмас, ташвишни олиб келар,
Бемориши кўрсатиб, ҳамиша толиб келар —
Ҳакимларнинг ҳакими Камолиддин ёнига,
Тилло сочгим келади унинг ҳар бир онига.
Тилв билан ҳожатин айлар бажо кўиларинг,
Ўлимдан сақлаб қолган Ҳайрулложон кўиларни.
Пўлдош Эргаш болалар соғлигини кўриқлар,
Ёш ҳакимлар йиғилса берар йўлу йўриқлар.
Мадавият баҳсида Сайдали Одилмиз,
Сўхбатида ҳамиша равшаплашар дилимиз.
Кўнглини айратган не-нима бўляпти содир,
Ёниб кўшиқ бошлади яна Таваккал Қодир.
Ишкми оҳанглар бағрии соғинган чоғларимда,
Уни пзлаб қоламав ҳаёлий боғларимдан.
Кўнглимиз ҳуш озиги Юлдузхоннинг борлиги,
Вақтнинг нурли ёниги Юлдузхоннинг борлиги!
Қобулжон кўшиғига тўлиб кетганда воҳа,
Исроилжон кўилари таиға берганда роҳат —
Мен қидирган кўшиқлар дилга қўйилиб келар,
Юзларини сийпалаб ажиб шабада елар.
Носприжон Отабоев санъатимиз арбоби,
Мамасоли Юсунов пжодпнинг ҳар боби —
Олтин билан ёзилар саҳнамиз тарихига,
Қўқонда Рашид Содиқ катта ҳурматга ага.
Эргаш Абдулла шеъри товлапар неча рангда,
Аълам Бўта сатрлари ҳам чуқур, ҳам жарангдор.
Ғайратжоннинг ғайрати етти пелимга етар
Айтилган ҳар бир сўзли ўрнида бажо этар.
Маъруф ҳожи дил-дилдан савоб ишга кўл урар,
Тўлқинжон «қани иш» деб, доим бел боғлаб турар.
Доим кезгани кезган Муҳиддин Дарвишми ё,
Не ўзи сеҳри унинг ҳар тарафдан: биё-биё,
Қизикчялар ичида Абдулла Акбар ўзар,
Бировнинг сўзин айтмас, кулги қолдирар изи.

Сиддикжон Шеряев не учуи ўй суриб кетди,
 Қизиқчи фермерликка ўзини уриб кетди.
 Ризқу рўз яратишнинг имконин топиб кетди,
 Хай-хай десак эшитмай шу йўлдан чопиб кетди.
 Сапъаткорлар ичида у жуда кўп гап бўлди.
 Аммо у жасоратга синалган мактаб бўлди.
 Эл меҳрпни қозониб ўю кураши билан,
 Ҳаммадан ўз вақтида кўнгил сўраши билан —
 Фарзандимдай, укамдай яқинимдир кўп ёшлар,
 Мустақиллик бағрида старлидир бардошлар.
 Узоқдаю яқинда, нарида ё берда,
 Бу кўҳна дунёмизнинг қайси битта ерида =
 Бир туркининг бурни агар озми-кўпми қоваса,
 Ё йиғласа турк қавмин бирор мўнса онаси —
 У меннинг огригим деб қайгурган-ку улуғлар,
 Бугун менга куч берар хилпираб туркий туғлар!
 Бу борада жуда кўп дилчимнинг ҳикояти,
 Қариндошлик, ахир бу — тангривнинг ивояти.
 Ёдга тушди рўзпомада иш бошлаган кунларим,
 Гоҳ ноҳақлик бағрида бедор ўтган тунларим.
 Абдулла Раҳимбобо феълли кенг сарбонимиз,
 Ижод билан банд эди ҳампила ҳар онимиз.
 Ёнимда Охунжону Доппёржону Аъзамжон,
 Ёзу чиз меҳнатга бағишланган бари жон.
 Тошқўзвининг қиссасин кейли этаман баён,
 Маликахоп, Амринжол ўтирардик ёнма-ён.
 Ўшанда ўзимизни ўзимиз кузатганмиз,
 Нима ёзсак баҳслашиб, жон-жон деб тузатганмиз.
 Қодир Юсуний, Акрам Қодир, Ҳожимат Қодир,
 Яна Акрам Қамбару Холматжон Умар нодир.
 Овозин баланд кўйиб юрарди Сайфн Узоқ,
 Сураткаш Ҳамид, Гани бир-биридан кўнгли оқ.
 Оқар сувдай тезгина ўтиб кетди у куплар,
 Қанча қуволчу гами ютиб кетди у кунлар.
 Яшаб турган умримиз яхшиларининг ҳиммати,
 Дунёдан баланд экан одамийлик қиммати!
 Кимнинг ким тамонлигини унутиб ҳам юбордик
 Ёмонлар ёмонлигини унутиб ҳам юбордик.
 Аммо баъзан қийпайди қайсидир асорати,
 Дунёнинг дунёлиги писонининг жасорати.
 Майда-чуйда гапларга куйганлигим кулгили
 Аямасдан юракка уйганлигим кулгили.

Майдалардан байандроқ турганимни эсласам,
 Хаёлни эз ишига бурганимни эсласам —
 Ешлигим куч-қудрати қайтиб келгандай бўлар,
 Хувуллаб турган кўнглим ширин ҳисларга тўлар.
 Миннат қилиб, кўфр кетмай худодандир ҳар бир иш,
 Аммо идрок етганча кўпни өтдим парварииш.
 Ҳаёт сабоқни олдим, унча-бунча дўст топдим,
 Оқунжов Намтарлигу дийнат кутби ўзи,
 Шеъринг чаманига айланган унинг изи.
 Баҳодир Исо менинг этагим тутган бўлса,
 Шувдайин зоги киром нимадир кутган бўлса —
 Кўнглимнинг ич-ичида бир дўстлик ҳосил бўлди
 Арақинга етказишига орада расул бўлди.
 Юрагимга ғойибдан келган бир бапорат,
 Хаёлиму сўзимнинг ҳақлигига ишорат —
 Бутуғ Чўлпон ё Зухро бўлиш йўлини излаб,
 Фарғонам осмонида порлар янги юлдузлар,
 Пуёғи тўлдирди мухлисларнинг чапаги,
 Эртанга ёки индин кўтарилиб тешага —
 Усмоннинг ёзилмасдан қолган шеърини ҳали
 Кувга барг тўкилгандай тўкар Йўқбол Мирзали!
 Оламинг гўзаллиги ошиқларнинг оҳида,
 «Адангаман» деб ёндинг, қаердасан Шоҳида?!
 Беихтиёр ёприлиб, ширин ўй дилга кирди,
 Андиша тўсиб турган қувончим тилга кирди.
 Бир партада ўтириб, ҳамон бирга юрганам,
 Қандай яшан баҳсида бирга ҳаёл сурганим,
 Бу дувёда дўст нима, дардқаш нима — кўрганим,
 Хамшиша халқ ғамида кўйиб-пишиб турганим —
 Сияфдошим Мирзажов вилоятнинг ҳокими —
 Истеъдодга йўл очди замонанинг оқими.
 Унинг кўлидан тутди поклик, шижоат, билим,
 Ундан шахсий наф изласам кесилсин, майли тилим!
 Яқинларим билишар хушомаддан йироқман,
 Бор гапни айтолмасдан туролмайман, бироқ мен.
 Мирзажов Йўлдош ўғли ҳалолликка йўғрилган,
 Ховлиққани хушлмас унинг билгани билган.
 Йўқолди фирибгару, текинхўру бурди йўқ,
 Энди ўша китмирлигу, жанжал, урди-сурди йўқ.
 Ҳаё яхши билади, аммо айтишим керак.
 Адолат мавзуига такрор қайтишим керак.
 Мен хато қилай, бунга унинг эса ҳақи йўқ.

Амалу пул меҳмондир, бу борада боқий йўқ.
Юрт сўрамоқ иши билан билимсизлар ҳазлаптар,
Бундайлар фожеасин жуда кўп кўрган башар.
Қуёш нурын тенг сочар камбағалу бойга ҳам,
Боғу роққа, дала, тоққа, дарёга ҳам, сойга ҳам.
Яқинлик эвазидан «у» ё «бу»га айириш —
Аслида бу — одамнинг қанотини қайириш.
Билимларга суяниб иш бошласа сарбон.
Ушалади албатта ўша элнинг армони.
Ахир бундай чироқнинг пилиги илму ҳикмат,
Обрў тоғар билимни эъзозлаган ҳукумат!
Олтин у дуру гавҳар вафосиз қуриқ, савлат,
Садоқатга суянган муҳаббат буюк давлат!
Агар имон нури билан ёндирилса чироқлар,
Ич-ичнинг ёришадп, яқин бўлар йироқлар.
Энди бошқа гапимни бошлайман сирасидан,
Кўриниб турар одоб-арконлар орасида
Ҳазрат муфти Мухторхон Фарғонанинг фарзанди,
Алоуддин Мансур ҳам водийнинг жигар-банди.
Аллома Абдулазиз Мансуримиз дин нури,
Худонинг ивояти унинг сочган шуури.
Рустам хожп вилоят пмоми маърифидир,
Тафсиру илми ҳадисдап сўз айтса таърифидир.
Бахтимга ризқим этиб муборак ҳаж сафари,
Менга ҳам nasib этиб, муборат ҳаж сафари —
Парвардигор йўлида кетгунча бўлаб бордим.
Не ўйим бўлса айтиб, пчимда сўзлаб бордим.
Дарду ғамнинг борини тўкишни кўзлаб бордим,
Расули худонинг изини излаб бордим.
Қаъбага юзни суриб, кўнгилдан йиғладим зор,
Араим этиб, ё раббим, кўрсатсанг, қани дийдор.
Маккада, Мадинада ватандошпмиз кўпдир,
Меҳмонларга аталган муруватларп хўпдир.
Ҳожилар иш бошиси қувалпк Абдукарим.
Сафохову, Аъзамхон, Абдушукуржон қори —
Яшашар имон билан Туркистонни шарафлаб,
Ҳар шаҳару қишлоғу ҳар хонани шарафлаб,
Ал-Фарғоний соғинчп Фарғонани шарафлаб!
Ўзим кўрдим, о қанча ҳурматлашар араблар —
Биз томондан кетган ул юртдошларни ҳалол деб,
«Хатто биздан бойларп кўпу келмас малол» деб —
Айтган ўша очиқ дил сўзларини эшвтдим,

Ғурурланган туйғумни яна шеъримда битдим.
Ватанининг номини пок тутади пок одам,
Мардларнинг манзилгоҳи Фарғона, Фарғона-да!
Жуда ҳам узин ташлаб яхшилик арқонини,
Боши кўкда адо этди қутлуғ ҳаж арқонини —
Дўстларим Собир қори, Абдували ҳожилар,
Уларнинг ташрифидан кўнглим беҳад очилар.
Сирожддин Маҳсум ҳам эҳтиромли ҳожидир.
У солиҳ фарзандларнинг бошидаги тождир.
Довишим Тоҳир ҳожим, яна кўп имом хатиб —
Сухбати онг озиги, мароқли, ширин, латиф!
Билимдон алломалар доим бўлди яқиним,
Суявчигим водийнинг дивнатли оқими!

***

Ўлим-лим оққан Сирдарё бўйида хаёл суриб,
Онажоним Фарғонам ўйида хаёл суриб,
Узоқ-яқин мозийга нигоҳимни ташлайман,
Яна тарих қатини варақлашни бошлайман.
Давонлар давонининг мен билмаган тарихин,
Авлоду аждодимнинг ёзилмай қолган шарҳин —
Ўқигандай бўламан жимирлаб оқинишдан,
Узоқдану яқиндан дилга ўт ёқишинишдан.
Водийнинг қоп томири ҳаминча уриб турар,
Фарғонанинг ҳуснини бу дунё кўриб турар.
Энди ҳеч-ҳеч кўримай тўлаб-тошиб оқ жоним,
Сирдарём, Сайхун дарём, ўзимнинг онажоним.
Кўнглига келганини ёзишга тутинганда,
Сени куйлайман юртим, жоним бор экан танда.
Қишлоғу шаҳарларнинг гўзалликда бахслашар,
Тўқин-сочини яшашда бир-биридан ошар.
Наманганим нузли юз, лутфи ширин шаҳримсан,
Муҳаббати лиммо-лим тошиб турган наҳримсан.
Ёлғоғу хиёнатга бўй элмаган қаддимсан,
Иззат-нафе курашда сен шиддатли хаддимсан.
Хақгўйликда Машрабсан, мулла Бозор Охунсан,
Дивнатни асрашда куйиб-ёнган оҳимсан.
Қучоғинг тўла ҳар ол оромижон оҳангга,
Дину имон йўлида ибратинг кўп жаҳонга!
Алломиш авлодидан Бургутали чиндан ҳам,
Меҳнаткашли суяшда ўтиб кетар унда ҳам.
Наманганда фоти бўлган ул сирларни бир эсланг,

Ғараз билан бошланган ур-сурларни бир эсланг.
Уйда-бунда бўйинини чўзганича гашириб,
Соддаларни чалғитиб, лақиллатиб, зоф уриб,
Игволарининг қаърида қон тўқниши кўзлаган,
Факатгина ўзининг маънафини излаган —
Яши «бек»лар тавобини энг биринчи ким тортди —
Халқининг ўз ҳокимига пхлоси шундан ортди!
Ишончга етаклаган Бургутали шахдидир,
Хаёғую шердиллиги Намаиғаниниг бахтидир.
Имонга йўғрилгандай назаримда ҳар хона,
Намаиған, эй, Намаиған, қадамларини мардона.
Саҳоватда Нонини бор, айтадиган гаини бор,
Юрт дедилад одимда қўнган катта нафини бор.
Чортоғини «Бог» эрам», Чодағини ўхшар ойга.
Мафтулман Учқўрғонга, мафтулман Косонсойга.
Қадимги Тўрақўрғон аапзлар ўтган туңроқ,
Бобур бобом туғайли Ахенга меҳрим кўпроқ.
Чует чиройи бўлақча, гўзал жонон Олмосим,
Хатто ой кўтарилмас сендан баҳра олмаси!
Норин дарёга тушиб, йираб-йираб кечганман,
Унинг хуш тазим қимизини тўйиб-тўйиб ичганман.
Олнедаги Ҳақлабод хаёлим сенга учар,
Бувим айтган хотира уйғониб, менни қучар.
Бу ерда Халқ бобом укалари яшаган,
Янги-янги ер очиб, ошларини ошаган.
Мўминжон бўлган экан жияиларининг номни,
Цилага кедир эмас узоқ йилларининг коти?!
Замон зайли уругини уруглардан айирган,
Тополмадини уларини кетган экан қаерга?!
У замон ўтди-кетди, хуш кездниг янги замон.
Энди бизнинг Ватаи ҳам иқболни кулган томон.
Элиниг шоир, орифини олам билади бугун.
Боглариниг таърифини олам билади бугун.
«Намаиғаниниг олмаси» теңгевдир ўт ёқинда,
Хавас билан куйлашар уни хатто АлқШда!
Мустанқилик бахтига жон-дилдан уришисан,
Дуеё бўйлаб очилган йўлларда кўришисан.
Бойлиниг оширянти тадбиркор, иш билармон,
Мен уларга ҳаминша дилдан омад тиларман.
Вилоятиниг парвози чиндан ҳам овозалик,
Ериштирар қўниқили нафосату тозалик.
Хаёдан ҳам гўзалдир гул сайли Намаиғанда,

Муҳаббатинг бундайин майил Наманганда,
 Машрабинг боғли кўриб, Ўзбекистон қувонган,
 Куч олганимиз ўшанда уйғонган қалбу онгга.
 Малик-ул-шуаро ул Фазлий Намангонийни,
 Шўху дилбар газалларнинг бўлоқ мисол келиши —
 Турибмиз шима учуи очишга шошилмасдан,
 Бизларни чақитмасин кимлардир яна қасддан!
 Хайратинг бўлгандир эҳтимол боғи-роғи,
 Шеърлари эса ҳамон маърифатинг чироғи.
 Ул Рожий Намангоний, Маъжзуби Намангоний —
 Дину имон, ҳикматинг ёғилиб турган оғи.
 Ул Нодим Намангоний ёмонларни доғларди,
 У ёзган газалларни Муқимий ардоқларди.
 Кўнглини очар Маъзун ё Шавқий Намангоний,
 Наманган муҳаббати уларинг шаъну шони.
 Исоҳқон Иброт йўли ҳаммага иброт ҳамон,
 Аммо уни топтади ул қаттол динсиз замон.
 Яна тарих бағридан келаяпти бир садо,
 Бу — шонру ҳам арбоб уламо Сўфизода.
 Айтганда айта қолай тақдиринг энг ёмонин,
 Чустийнинг ибратини англамади замони.
 Мукаррама Азиздир, азиздир ҳар он бизга,
 Ўхшатиб айтолмади аллави ҳамон ўзга.
 У ёзган битта роман татийди ўн романга,
 Машҳур Нарда Турсун ҳам сенинг ўглинг, Намангон.
 Хамид Нурий ижодига ихлосим жуда баланд,
 Жановар сўзи билан яшар бу тенгсиз талант.
 Дарёнинг ул юзида яшаб ўтди Ширмоной,
 Унинг маҳди айтишда Туроб акадай ёнай!
 Севимли Турғув Нўлат очерклари, қиссаси —
 Шогирдлар ижодига унинг қўшган ҳиссаси.
 Тоғдай бўй-бастли эди Мелиқўзи Умрзоқ,
 Мақтаб-мақтаб ўлдирдик, бунинг тарихи узоқ.
 Машраб доғида ўтган ўша Азиз Турсунми,
 Эй, шонринг қалами, ҳеч қачон бевақт синама.
 Илҳом билан ёзилган қиссалару романи —
 Адиб Йўлдош Шамшаринг ижодини бир томони.
 Халқ йўлида кўп ёзган Робиддин Исоҳқ эди,
 Ҳаммага ака-ака, кўнгли жуда оқ эди.
 Эргаш Ёндошим кетиб, юрак тилишиб қолди.
 Бугун унинг йўқлиги жуда билишиб қолди.
 Гоҳ шонрлар султони, гоҳо эса, шоҳ бўлган,
 Гоҳида довиймандлар дилидаги «оҳ» бўлган —

Еқуб Аҳмедов билан санъатимиз бошди,
 У чиндан фаҳримизу саҳнамиз чиройидир!
 Дадахон Нурий янги руҳий оламни очар,
 Шухрати юртим оша етган Ҳиндистонгача.
 Бир адиб бор ҳаёти худди эртакка ўхшар,
 Қиссаю романларини завқ-шавқ билан ўқишар.
 Жоирид ўзи ёшликдан орзу аҳдига етган,
 Ниёда етиб борган Намагондан Тошкентга!
 Хусниддин Шаршимиз ёшликдан тўлиб-тошган,
 Достоп ёзган шўқнда қуёш билан учрашган.
 Тўра Мирзо авлоди азал улугу саҳий,
 Неки ёзса дилга келиб туради ваҳий.
 Оқиллар оқиласи Дилшодахон синглимдир,
 Унда ядрок, шижоат, меҳр пури лим-лимдир.
 Элгадир Тоҳирахон бутун қалбининг қўри,
 Юзларида аке этган апа шу хис шуурп.
 Позима онамизнинг турган-битгани ақл,
 Яна ушнинг раҳбарлик одоби жуда маъқул!
 Танзимга жон, бошимга ақлу ядрок ёр ҳали,
 Изҳори шўқ айтмоққа туйгуларим бор ҳали.
 Турсуной Мамедова тез-тез тортар ҳаёлини,
 Қим севмас ахир бундай шўху дилбар аёлини.
 У ёниб кўйлаганда ёшариб кетар олам,
 Мени ширин титратиб, бахтиёр этар олам.
 Водиймизнинг булбули садоқатли Хабибим,
 Ўзи ҳам, сўзлари ҳам менинг кўнгли табибим.
 Эрмамат Олмосийнинг қўлини тутган дўстимап,
 Самимий шеърини ўқиб, тарқалар дилдан туман.
 Хофизларнинг баҳсида совришдор Камолиддин.
 Ўринбойнинг кўйлари гўзал ёр жамолдан.
 Фарзанду пабиралар йиғилишса бир кўча,
 Ўртада шеър айтган Нуриддин Бобоҳўжа.
 Одиложон ҳам шоиру таниқли олми бўлди,
 Ҳаётининг асоси, барибир, таълим бўлди.
 Абдулла Жалил аса, оқилу қайсаргина,
 Шоирлигини билганлар унда ҳеч қилмас гина.
 Жўшиқил бир гайрат билан эларо чиқарди от —
 Ўи-ўилаб рўзноманинг муҳбири Турғуннўлат.
 Миршабларнинг фаҳрийси Абдуқаҳҳор Гоффорзай,
 Куй бўлиб учиб кетган газалларининг бари.
 Болаларнинг шоири Жўраҳон Раҳимий бор,
 Жажжилар руҳини пазар, ўзгача фаҳими бор.
 Мен бугун йўл-йўлакай дилни очгим келяпти,

Таян-таннимни сийшалаб хуш шабада еляпти.
 Фаргонажон, сўзиму йўлим этади давом,
 Андижон тамонингдай эштилади навом!
 Авдижон, эй, Андижон, сени кўп сўйлаганман,
 Кўлимдан келганича, берлиб куйлаганман.
 Ўвласам бодеп шу — ўзинг асли ўзимсан,
 Чўлпон-ла бирга кетган. айтилмаган сўзимсан.
 Орузларинг ушалмай, неча йил толиб келдинг,
 Беш асрни ўтказиб, охири олоб келдинг —
 Захриддин Бобурни от мидириб бағрингга,
 Малҳам бўлиб куйилди дилдаги огриғингга!
 Қобулжон Обидовда узоқни кўзлаш бордир,
 Шунинг дилдан ҳис этдим: Янгилик излаш бордир.
 Ўзбекiston йиғилиб, ҳайкал очилган кунин,
 Муборак пойларингга гуллар сочилган кунин —
 Бир гулзорга айланди якуний мушоира,
 Кўшиқ эди, лутф эди, илҳом эди допра.
 Унинг завқид, шавқига ожиз ҳар қандай таъриф,
 Жонини улашгудай жонсарақ Мамашариф.
 Йиғилгандир дувёвнинг шопру фозиллари,
 Уртада ширин сўзу гоҳ дўстлик ҳазиллари.
 Шунда ёниб сўз айтди Шаҳобиддин Тусийлар,
 Орада Бобур меҳри ҳаммаини бир-бир сийлар.
 Ғурурдан тик бўлган қад Андижонда бошқача,
 Оқибату муҳаббат Андижонда бошқача.
 Шоврлару олимлар, хонлар юрти Шаҳрихон,
 Кўйинингда ҳали қанча мозийининг сўзи ниҳон.
 Оқсуяклар авлоди йиғилган Хўжаобод,
 Раҳмат нури ёғилиб, хонаю кўча обод.
 Чиқарди янги замона машинасини сошлаб,
 Бу шарафга эришди асакалик шоввозлар.
 Менга жуда қадрлидир Қўқонқишлоқ, Избосган,
 Эй, содда дил дўстларим, оқибат Сизда бошқа?
 Куйган Ёрим, дилли ёр, сен нимадаи куйгансан,
 Худди Мажнун мисоли ёниб кимни суйгансан?!
 Келинчакдай ясанган келижа шаҳар Бўз бордир,
 Унинг ҳамд саносига жозибали сўз бордир.
 Ўялаб-ўйлаб фарзандларинг менинг қалбим яқиним,
 Бирини олимга раҳбар, бирини эса оқиним.
 Юсуф Андижоний ва яна Юсуф Сафой,
 Уларга дўст тутинган Самарқандда Навой.
 Элга изҳори меҳр Бимий қалбининг кўри.

Ижодда аке этган ава шу ҳис шуурп.
 Ҳазалларида кўрдим Оразий дил кўзини,
 Хеч «мен» деб мақтамаган, фақр тутган ўзини.
 Ҳайратий ҳайрат билан яшаб ўтган шоирдир,
 Ҳар бандан мўминдан имон кутган шоирдир.
 Бадний сўзлмизнинг яроқлаган Яшини
 Гулдирату нур бўлиб яшайпти ёшини.
 Ҳазратим Мирзакалон чпидан ҳам калон бўлган,
 Чиккан ҳар бир китоби ўртада талон бўлган.
 Муҳаббат оро кирган Ҳабибийнинг ёдига,
 Бир умр муштоқ ўтган парилар авлодига.
 Соиб Ҳўжа аслида қизилчилик жамлиги,
 Ўйлатади санъатда бундайларнинг камлиги.
 Эзилиб хотирлаймиз Тўхтаєин Жалолли ҳам,
 Замони таъқиб этган шундайини ҳалолли ҳам.
 Ажойиб раҳбар бўлган Узоқбой Саримсоқов,
 Иқтисодий эрк излаб, кутди юраги оқиб!
 Юмшоқ эди Бокору Улфат домла суҳбати,
 Кўлимдаги бойлигим устоз Воситнинг хати.
 Бир нуруний песиқ юз ҳавас билан қаратган,
 Оталар сиймосини ҳаммадан кўи яратган —
 Аббос Бакир салмоги санъатда йирик эди,
 Ўткинчи дунёда у яқинда тирик эди.
 Рустам Раҳмон ҳаёлини тортган гулми ё гунча,
 Севгингиз қаримайди, устоз, дунё тургувача!
 Улуғлар қаторида яшаган Мўйдин Ҳошим,
 Журналистик касбида синаб ўтди бардошим.
 Хофиз полков номиши Ўзбекистон ардоқлар,
 Эсадидир Манноб Жалол нуҳрат таратган онлар.
 Қанча янги ер очди Дадажонов Мамажон,
 Уни ҳавас қиларди чўлга чиққан ҳамма жон.
 Ҳайитбой Азимовнинг китоблари бир қатор,
 Кўшиқлари таралиб, уни ҳар кун эслатар.
 Яна бир академик мардона Акмал Қосим,
 Волийда усиз ўтмас бирор илмий маросим.
 Немисча сўзланганда немислар ҳайратланар,
 Мухторхоннинг юраги Ватан пшқида ёнар.
 Юрагимнинг чўгидир Турсуноф Андижоний,
 У сўзнинг булоғи ё ишқу муҳаббат кони.
 Ёшу-қари тилида шоир Муҳаммад Юсуф,
 Ёшу-қари дилида шоир Муҳаммад Юсуф.
 Куну-тун печа марта янграб турар қўшиғи,

Муҳаббат оламининг ўхшаши йўқ ошиғи.
У халқим кўксидаги энг ардоқли бир нидо,
Уни ёмон кўзлардан ўзинг асра ё худо!
Абдулло ҳожи Собир ўглини шашти бошқача
Мустақиллик бағрида тўлиб-тошди бошқача,
Боболарининг руҳини ардоқлар ҳар қадамда,
Тадбиркорлик таланти ўзгача бу одамда!
Олти юзу қирқ олти кўчани ҳар кун кезар,
Кўчаю кўнгиллари ҳоқимининг меҳри безар.
Тоза пият қадрдоним донишманд Ҳабибулло,
Сиздайларни ҳаминша худонинг ўзи кўллар!
Имомли бажарган пш яроқлаб турар кундай,
Осмон кенг Бўз сарбони Адҳамжон ана шундай!
Хизр буво йўл бошлар Мапзурахонга доим,
Кундан-кун яшпаяпти Жалақудугу Ойим.
Умрин элга атаган Олимжон ҳам ўз укам,
Меҳри балавд Назржон ақлу гидрода бекам.
Дадаҳон Ёқубов-ку дилрабо сўзлар кони,
Энг машҳур сўхандону «Наврўз»имиз сарбони.
Абдулҳамид тилимиз-дилимиз биллимдони,
Сўз сеҳрини шарафлар Хурсанали ҳам ёниб!
Турсупой Каримова сарбон бўлган аёлдир,
Хавасмавд қизлар учун у энг шприи хаёлдир.
Миртемир оқ йўл ёзган Олимжон Холдормиди,
Ушалапти устозининг дилга туккан умиди,
Кўп чўнглари қогозга тушгани йўқдир ҳали,
Анджоннинг Бўзидаи бўлган Муҳаммад Али —
Достоплар битган шоир, адблар сарбадори.
Мирзакарим Пирмат эса, узилган умид зори.
Яроқлаб кўринади ўша Бўздан Тўлаббой,
Шеърини бир боғ яратди меҳру сўздан Тўлаббой.
Марду майдон дўст, адб, олим Собир Шокарим —
Худонинг амри билан топилган дуру зарим.
Шоирлар даврасининг Исмомилжон Тўлагин
Дилдан оққан шеъри жопимининг бир бўлаги.
Тортинчоқлик бағрида давраларда турар тек,
Аммо кўпу саз ёзар кўнгли тоза Қамчибек.
Шоирона қалб билан пзлапгану пзланган,
Амазпий иши билан етар ўша кўзланган —
Одамлар қувончига Бекжон Раҳмон албатта,
Халиқ иқболи йўлида ўйлаган ўйи катта,
Абдусаммад мироблар мироби Шаҳрихонда,

Өби-ҳаёт етаклаб азиздир худди нойдай.
 Орзуму арзим етиб, етказди менга худо
 Дилбаржон Қурбоновдай оқилу хуш феъл қудай.
 Кўп бўлди кўришмадик, ўтиб кетди вақт ҳийла,
 Қайдасиз Абдуҳалил, Муқимжон, Ҳабибулло,
 Хабар ололмаи қолдик Тўхташ Ангуров Сиздан,
 Ҳажвия ёзясизми, энди яшириб биздан.
 Муҳаррирлар пчида муҳбирлик қилган кам,
 Шу заҳматдан кўкарди Мутал Абдулло укам.
 Шералидай ҳофиз ҳам Фаргона водийсидан,
 Жозиба олганми у пайгамбар ҳадисидан.
 Ака-ука Ёқубжон, Баҳодиржон фахримиз,
 Шундайли чечаларни ўстирдик хошшаҳримиз.
 Заҳриддин даврада допишларнинг допиши,
 Зокиржоннинг бисоти устозларнинг хониши.
 Муҳаббатга чорлайди Нуриддиннинг даъвати,
 Жоп оромни Хурплат қўшигининг навбати.
 Маппон Эгамбердиннинг тортини катта бизга:
 «Сарпқ аждар ҳамласи» тушадя ёдпимизга.
 Одижон Абдурахмон болалар ширин тили,
 Усмовжон шеърларида кўрпнар очик дили.
 Соғлиқнинг дорписидир Фаттоҳхоннинг баёти,
 Не ҳаёйда ўтяпти Мукаррама ҳаёти?!
 Очлиди ҳаёлимнинг яна бир поэтик қати —
 Халима нафосати, Замира шижоати!
 Ҳаёлим қайта учди қуёш ботар тарафга,
 Қаерга кўз тапласам шоҳидман шон-шарафга.
 Яйпадан ҳиёла ўтсам қучоғинга оларсан,
 Йўл-йўлакай ўтганинг ҳам юрагида қоларсан!
 Тоғлар юрти Исфара, сен гўзаллик қонсан,
 Ёзпнинг сўлим сабосини эсинб турган описан.
 Тоғнигу ўзбек учун тенг она Қонибодом.
 Боғу роғини кўриб, яйраб кетади одам!
 Ўратена бағрида тугилган Дилшод онам,
 Марду шопра онам, номин доим ёд онам.
 Аширмату Назармат ўсган тупроқ Новимдир,
 Очқилик борасида ўзгача бир қавмдир.
 Баҳодирлар дилри Маччоҳимиз, Аштимиз,
 Улар меҳри дилдаги алоҳида шаштимиз.
 О, Хўжаид, сен менинг шер юракли сўзимсан,
 Темир Малик мисоли ҳам бардошу тўзимсан.
 Фаргона мулкисининг аўкко, фозил фарзанди —

Абу Маҳмуд Ҳамид ибн Ал-Хидр ал-Хўжандий —
 Ҳаётини мозийда кўн китоб этган баён,
 Абу Райҳон Берунийга ҳамкор бўлагани аён.
 Излашиб расадхона очган эди Райда у.
 Бугун унинг қабрини излашимиз, қайда у?!
 Бузрук Камол Хўжандий офтоб мисоли ашиқ,
 Форсий шеър осмонида чирогини доим ёшиқ.
 Абдурахмон Йомий ҳам таъзим этиб ёдига
 Тенг кўйиб Шерозийга, Муслиҳиддин Саъдийга —
 Ғазалга ғазаллар битганлар қатор-қатор,
 Улуғларнинг сўзидан қуёш чиқар, ҳам ботар.
 Навоий ҳам Камолни эъзозлаган жониде,
 Тўрт ғазалда эргашган ул «Девоний Фоний»да.
 Хўжандий номи билан ёзганлар ҳам жуда кўп,
 Халқ гамида кўйилиб, озганлар ҳам жуда кўп.
 Қамбархон Хўжандийнинг ғазалларини ким билар,
 Асрлар қаъридаги армонимиздир улар.
 Инсоний бир покиза ҳис жўши уриб дилида —
 Маъдан ғазаллар битди тожик — ўзбек тилида.
 Ушш Понил Хўжандий севгидаи поэтил бўлган,
 Ишиқ ёр тўғонида булбули фозил бўлган.
 Шермуҳаммад Аҳмали Бойтумани Хўжандий..
 Барч-барч Оллоҳу Ватан ишқида ёнди.
 Муаззам ҳам Хўжандийнинг энг дилбар шоираси,
 Тожик турсиқа бўлиб, кенгдир ғазал дошраси..
 Сўз очай Асирийдан ё Фаҳрий Румонийдан,
 Вужудига ўт кетиб, ғазал ёзган онидан.
 Маҳжур, Маҳзун Хўжандий, ул Раҳматилло Возех
 Тожик уzbek, қирғиз шеърини руҳига озик!
 Фурқатнинг Асирийга ёзган шеърини мактуби¹ —
 Дўсти учун очилган юрагининг туб-туби!
 Раҳим Яқобил сўзини эшитганман Қўқонда,
 Қўқонлигу хўжандлик бир-бирини севар жондай.
 Сўз соҳри оламида офтобли қувларимиз,
 Рухимизни яширатган «Юлдузли тунлар»имиз.
 Пиримул Қодиров ҳам водийнинг жигар-бапти.

1. Асирийнинг бу мактубга жавоби «Асирий Хўжандий жа-
 nobларининг йнгирма бир ёшида Фурқат марҳум мактубига
 жавоби прсол буюрган ғазаллари» кўпчилик баёаларда босил-
 ган.

Замопнинг сўрошида у ҳаммадап кўп ёнди.
 Шойим Бўта ҳамиша дўстлик риштасин ўйлар,
 Унинг номин ардоқлар мухлисун қиссагўйлар.
 Саъдулло Асадулло жондап севар халқини,
 Ундаи ўрини тошолгап сўз сеҳрининг талқини.
 Органали Шодиев—ўзбеғу тожик дили.
 Шопра Бобоева сайратар булбул тилип.
 Нурмухаммад Ибёний ижоддаги ҳамкорим,
 Йўрабеклар гурури армоғу орзу торп!
 Чегарани билмайди шиқу шеъру кўшини, куй!
 Чегара билмасларини, эй, қайноқ дил жондайи суи!
 Қарасам ич-ичингдап тўлағоянсап Сирдарё,
 Худди мендай хаёлга чўлағоянсап Сирдарё.
 Саховат довругини таратгансап ҳар ён сеп,
 Малонклар чўмилган ўша қутлуг дарёсап!
 Онамдай яқинлигини юрагимга ўт қалаб,
 Нориндап Хўжақандгача қирғоғинини ёқалаб —
 Ўзбеғу тожикимнинг дастурхониди бўлдим,
 Қозоғу қирғизимнинг яна ёнида бўлдим.
 Зиёфатга бориши тўккан онда бўлдим,
 Қорақалпоқ, туркманнинг ишрини жонда бўлдим.
 Ўзини кўриб турибсап ҳамманинги истағи бир,
 Ўзларининг ҳукмига қўйган ул дастағи бир:
 Энг оддий одамнинг ҳам ақли этиб турибди —
 Худо бизга бир имкон ҳадя этиб турибди:
 Бундай ол юз йилларда ё келадди, ё келмас,
 Ава-ука бирланмаси она бахти кулмас.
 Майда-чуйда гўлларининг эми бўлиб қолмайлик,
 Хасадгўйлар дардининг эми бўлиб қолмайлик.
 Эй, Турон фазандлари, қанисиз, сирлашайлик.
 Бирланиши вақти келди, бирлашсак бирлашайлик!
 Ўйга ботиб босилган оғир-оғир қадамдай,
 Ибёнини сездирмай ичга ютган одамдай —
 Соғингани оқининг ўхшаб кетади кимга —
 Дошмандану қудратли, муҳаббатли халқимга!
 Арау ҳолимни тинглаб, нимани ўйлаянсап,
 Сен ҳам менга қўшилдиб, дард билан куйлаянсап!
 Ҳеч қачон битта жойда туриб қолма, Сирдарё,
 Бахтимизга ҳамиша оқу толма, Сирдарё!

***

Ҳаётимда илк бора яъладим ўзимни шод:
 Кўнгилга яширинган сўзларни этиб овод!

Худо бир, олам бир, ой бир, қуёш ҳам бир, замин ҳам бир,
Ота бир, она бир — бунга йўқ сўроғу такбир.
Отадан ҳам, Онадан ҳам меҳрибоним Узидир,
Муҳаббат не, ниболим не — топган олим Узидир.
Бор Ишончим, бу — Динимдир. диним асли Ишончим,
Шунинг учун тувим йўқ, ёп-ёрутдир пч-пчпм.
Одамдан бошқа жипселар Ишонч не — кўзга илмас,
Узининг ким экапин чиндап ҳам ўзи билмас.
Кўкракдаги кўзи кўрлар кўрқадилар ўлимдан,
Сарбонимсан, аё Соқлий, тутгани ўзинг қўлимдан.
Ўқиб-ўқиб, уқиб-уқиб, яна шунга шондим —
Қандай бўлсак ва охпир қайтаради ўшапдай.
Ғарбга қараб, Шарққа қараб, фақат уни кўраман,
Еру кўкка, тоққа қараб, фақат уни кўраман.
Қалбим кўзи — Ишонч кўзи Сен туфайли очилди.
Фақат менинг дил-дилимни имони йўқлар тилди.
У Яккаю Ёлғизини таппимаса, сезмаса,
Одам бўлиб Рухий олам боғларини кезмаса —
Бордир унга жаҳолатнинг алоҳида бир шарҳи,
Хайвондан ҳам қуйи турар бундай кишилар фарқи.
Фотима онамининг жопи менинг жонимда,
Ё Али қонларингиз оқиб турар қонимда!
Сиз Маҳдумп аъзамимиз улуг ҳазрат Косоний,
Сиз ҳампша аввалимиз, ўзгалар доим соний.
Арзимизни худонмга етказувчи пиримиз,
Мавжуд ал-Аввал йўлийи кенг анилатган сиримиз.
«Аҳли сулпат вал жамоа» мазхабида юрганлар,
Дилу тилини бир этганлар, битта аҳда турганлар.
Ҳикмат дурп ёглади азизларинг оқидан,
Каромату башоратлар келар доим ваҳийдан.
Ҳазрати Ғавсул Аъзамим авлоди Марғилонда,
«Султонул авлиё»миз бу ерга келган қандай?!
Фарзандеизга фарзанд сўраб, ўртада расул бўлар,
Сидқидилдан эргашганлар муроди ҳосил бўлар.
«Шайх Машриқ», «Қутби Аъзам» номлари машҳур бўлган,
Пўқлаб борган кишиларнинг ҳампша кўнгли тўлган.
Илми тафспр, илми ҳадис, илми мазҳаб ёд эди,
Илми флқҳ, илми наҳвда кўшлар унда мот эди.
Мевалари кўп дарахтнинг эгик турар шоҳлари,
Ботим ҳамдир, худонмга, қапи етса оҳларим.
Дупёдап кетар онда ёиларига ўтқазиб,

Хулку одоб хазинасин калитини тутказиб:

— Молу дунё тўплоймадим, қўлу кучим етмади,
У кўнглини тортолмади, ҳеч маҳлиё етмади.
Ҳалол бўлгани, пок бўлгани, орзум шу болам, деб,
Имонлига имонлидир ҳамиша бу олам деб —
Кўзин юмди дунёдаги буюкдан буюк хотам,
Хидоят нурларини мерос қолдирди отам.
Эй, Йўлдош «давон ишқ қил, барчадап безор бўл,
Уйқун қилгил ҳаром, тун кечалар бедор бўл,
Дарди йўқ бедорни кўрсанг, сен бемор бўл!»,
Бу мен учун тапланган йўл — бирдан бир ягона йўл!
Даъватимнинг дилимдаги ўчмайдиган муҳри шу,
Муслмонлик аслида савобга савоб қўшув.
Аввал, Охир, Зоҳир, Ботин — ҳаммаси Унинг ўзи,
Муҳаббат изҳори бўлган ҳамиша унинг сўзи!
У ҳоҳласа барча миллат бир миллатга айланар,
У ҳоҳласа бутун дунё битта қафга жойлавар.
У ҳоҳласа барча одам эргашади бир динга,
У ҳоҳласа қундузимиз ўрнин бўшатар тунга-
Энг аввало ўйлагини деб оятларни юборган,
Дил англаса сўйлагини деб оятларни юборган.
Йўқ-йўқ, унда зўрланг йўқдир, бордир фақат марҳамат,
Бу ҳикматни ҳис этмайдиган фақат ҳайвону помард
Худосизлар элу халққа бериб келган доим павд,
Разил бўлар ўшаларга эргашган ҳар бир фарзанд.
Ўз-Ўзини тушунмаган ҳеч ўзгани англамас,
Бахт йўлида ўзидап ўзгани у англолмас!
Ҳаяжонга тўла умрим ўтянгини осуда,
Мен қаерда яшайман, кимларнинг даврасида?!
«Зикри ал-жаҳрийа»² нчра тебраниман жуда кўп,
«Зикри ал-ҳофий»³дан дилга ажиб офтоб олдим хўп!
«Жолусу ҳифз ан-наф»⁴ шир бўлиб йўлямин очар,
Зикри шавқим⁵ юрагимга маънилар нурин сочар.
Ана шундай дақиқалар энг бахтли олим бўлар,
Ҳаёлларим мени сиёлаб, яшашдан кўнглим тўлар.

1. Аҳмад Ясавий сатрлари.
2. Овоз чиқариб зикр қилини. 3. Овоз чиқармасдан зикр қилини. Бунга Хожак Абдуҳолиқ Гийждувоний асос солган. (1118-1180). 4. Меърин билни, нафени идора қилини. 5. Зикрдан маъни уқа билини.

Булоқ суви ул булоққа қайтадан қўйилгандай,
 Оливиян ҳар бир омоват ўривга қўйилгандай —
 Худди қушдай қанот қоқиб учиб юрган руҳимчи —
 Адашмаси дея мендан чўчиб юрган руҳимчи.
 Йиғлаб-йиғлаб қўнган чоғим ўзининг маконига,
 Сажада қилсам оздай бўлар умримнинг бу онига!
 Қовушиб кетаман гўё ўна гўзал бөрлиққа,
 Илоҳ ҳамма мўминлар эришсин бу ёрлиққа!
 Бугун ширин уйқуда кимлар кирди тушимга,
 Назарларин тапладилар бори изу пшимга.
 Қандай қудрат беҳосдан хаёлимчи этди банд,
 Ул Баҳол-Ҳақ вал-миллат ва дунё уд-дин Нақшбанд!
 Қамтарлик ва шижмавдлик йўлини тутиб маҳкам,
 Бу дунё лавзатларига боқмай бўлмади кам —
 Соҳиб каромат, олми раббоний бу улуг зот,
 Ҳалолу пок, имовликининг жон-жони бу улуг зот.
 Дунё саволини етолмай печа доншлар толган,
 Саҳоватда тенгсиз ўна руҳлар туфайли олган —
 Нақшбанд Хожа Абдуҳалиқ Риждувоний сабoғин,
 Дилла нури ҳилояти кезди у беҳишт боғин!
 Парвардигор йўлида не буйруқини бажо этди,
 Қавмларга кўзип катта очинини пилжао этди.
 Тушимда ҳам, ўнгимда ҳам ўшалардан сўзладим,
 Ўзга йўлга тушмаслиқнинг йўлларини изладим.
 Оллоҳнинг ёди шикр чини куйимдир азалдан,
 Зокир бўлиб зикр айтиш орзумдир азалдан.
 Севгининг ловулаган чўгип асло ўчмасин,
 Ёки беҳосдан совуб ўзга юракка кўчмасин!
 Одил бўл ўз-ўзинга назорат қилган чоғи,
 Эмасини кўнгилни ҳеч пушаймовликнинг доғи!
 Увайсий! бўлмақ умиди узилмас ҳеч кўнгилдан,
 Шини оламда нима бoр ортиқ жаниатий гулдан?!
 Бу дунё фонийлигидан аол қотдим чонолмасдан,
 Гоҳ муҳаббат изив излаб йиғладим тополмасдан!
 Навоний бобoм сизладилар бошимни тушларимда,
 Гоҳо ёлгон шикр стахлаб, айрилдим хушларимдан.
 Бошида қандай бўлсам, охири шундай қолдим,
 Ўзгага доим шопу ўзимга гулоҳ олдим.
 Не донишлар кулиб ўтди Мажпун сифат ҳолимдан.
 Қуръонни ёд ўқиғалар Лев Толстой хаёлимда!

1. Утган улуг боболар руҳи кимни тарбия қилса, ул
 бахтли мўмин Увайсийдир.

Тусмуҳаммад ҳожиб бобом помлари бог-роғимда,
Элмуҳаммад имом бобом ҳаминша қароғимда!
Онажоним бузруквори Халил девкор аслода,
Билганларим шукки улар ичган жаннатий бода!
Фурур биллаи ёзай энди келиб қолди хошаси,
Хон биби деб атаганлар волидамнинг онаси!
Суриштирсам етти нунтим ақли уламо бўлган,
Аста-аста қайтмоқдамиз ўшалар юрган йўлга!
Ризқим улуг, умрим узоқ бўлсин дегаи шиятда,
Иброт олиб ён-веримдан, иброт олиб ҳаётдан:
Қариндошу уругларга ҳил эғиб бу қадим,
Балаид тутиб келдим меҳру қуёшли муҳаббатни!
Мен учун худди отам каби энг улуг одам,
Одамийлик бобида бениқсои тўлиқ одам —
Усмонали тоғамлардир, улар жону дилимдир,
Турдаш-ку менинг яшим, менинг бурро тилимдир.
Қариндоши қариндош деб тутмоқлик осомиди,
Бу йўлдаги муаллимим Ҳасанбой Эсониди?!
Мақсудали Ҳайдар ўғли менинг ақлу идроким,
Бадру қиммат эъзозиде тенглашади унга ким?!
Меҳр излаб эргашганман Эргашали акамга,
Мамадали энг меҳнаткан, Мамадали энг кам ган!
Майдачуйда ганга боқмай тора берган жияним,
Ҳало меҳнат айни бошқа, сура берган жияним.
Орибатиинг китобидир Шаҳобиддин амаким,
Дилу дилдан кўнгила олар уругимдан яна ким?
Жиянларим Тўлқинжону Шабижону Анваржон.
Хар бирлари менинг учун саодату ширин жон!
Онам ҳам, отам ҳам, ёрим ҳам, борим ҳам тупроқдир,
Дунёдаги бор парсадан унда ҳикмат кўйроқдир.
Ойдинбулоқ дунёдаги энг ширин сув булогим,
Сен боғимсан, ўз уйимсан, молу кўйим, улогим.
Сен-жонимсан, сен кўзимнинг қорасино оқисан,
Менда қони уриб турган бобомларнинг ҳокимсан.
Ҷриқзору, бехизору, шафтолизор боғимсан,
Дадажоним ҳаётини кўрган бахтли чоғимсан,
Кўзга шундоқ ташланади дадам босиб ўтган из.
Сойимизда чўмизардик гоҳ тўнланиб, гоҳ ёлғиз.
Боғалигим кўривади кўчаю сўймоқларда,
Қундузлари бошоқ териб, туллари тўқмоқлардик.
Улу ўлбир ёшимиздан катталардай кўш ҳайдаб,
Гоҳ барг кесиб, шоли ўтаб — бор эдик ҳамма жойда.

Далада эдик, қора-қура болалар эдик.
 Илк қадамдан бошлабоқ поппи ҳалоллаб эдик.
 Салмоқлпроқ эди рости оталарнинг қадами,
 Азилардан ортиқ азиз қишлоқнинг ҳар одами.
 Ҳар биригиз дилимдасиз, кимдан сўз очай олдин,
 Қарпидошим Узоқбою ҳақиқатгўй Жамолдин.
 Сирожиддин, Мелпбою ўша Туробжон каттам,
 Танга бундай ўйлаб кўрсам менга худди жон каттам.
 Насихату ўғиллари, яшар ҳамон қишлоқда,
 Борди-келди оқибатлар эсон-омон қишлоқда.
 Мамаризо бувампиз ҳам доим ўзгалар учун
 Асло-асло аямаган бори идроку кучини.
 Ивлари Фазлаҳмаду Аъзағи, Мамарамлар
 Меҳнатидан, сўзларида баҳра олмаган кимлар?!
 Абдуғани уста буво қўлининг гуллигини,
 Нонвой Ғулом акамизининг элг очик диллигини —
 Ўз умрининг сўйилгича унутмайди билганлар.
 Маматқуду Жўра тога пири деҳқон бўлганлар.
 Қишлоқ оша жамоада машҳур Сотволди Деҳқон,
 Ашуралп. Ҳайдарали далада бўлди ҳар он.
 Абдуллажон Исмоилов доим ёмонни тергаб,
 Далаларга, боғларга бутун умрини берган.
 Жумабою, Насивали, Мўминжон, Мелизпё —
 Хонадонга меҳнат билан сочиб келганлар эиё.
 Қишлоғимда эл соғлигини хушёр посбони бўлиб,
 Оғрини бор кишиларнинг еру осмони бўлиб —
 Яшапти бир фидойи укам Аҳмаджон Эргаш.
 Қум қишлоғу Гул қишлоғу Бегваччаю яна Дашт
 Ўз раҳматини изҳор этар Салоҳиддинга,
 Етаклар у оқибату меҳру имону динга.
 Мунавваржон, Абдурахим, Мўйдинжон акам довш,
 Қишлоқ яйраб кетар эди Тўрабек қилса хошиш.
 Ўз йўлини топиб олди укам Юнусали ҳам,
 Қодиржон, Маҳмуджон, Одил, Рўзмат ака ҳали ҳам —
 Кенг далалар кучогини биргаллашиб яйратиб,
 Юришибди гуллар экиб, яна боғлар яратиб!
 Қаторимда, бир шорим бор — ўша Иброҳимжон бор,
 Суялгани кетмовию ҳалоллиғу номус ор —
 Бутун этиб келяпти ҳар он унинг бахтини!
 Қаранг, дўстим Анваржоннинг орзуею аҳдини —
 Ярақлаган ҳисса қўшини қишлоқ кўркамдигига.
 Исломжону Муроджон ҳам шундай ҳислатга эга,

Фарҳодларнинг Фарҳодини кўидап бери кўрмадим,
 Ўз йўлимни нега ўша тамолларга бурмадим?
 Бегубор Мўйдин Дехкон, яна Маҳмуджон Ғафур,
 Сизни кўрсам кўнгилларим ҳамиша ором тонар.
 Хамқишлоқлар меҳрибнздаи ёришиб кетар таъбим,
 Соддалигу очиқликда Сиздай бўлиш матлабим.
 Устозларнинг изларидап ҳавас билан йўл юриб,
 Етолмаган орзумни қувиб-қувиб, мўл юриб —
 Одамларнинг дилларига нур бўлишга урипдим,
 Яшанига, орзусига қўр бўлишга уридим.
 Ўз-ўзимни сиқтадим у ҳеч осоп кечирмадим,
 Ҳаёлимни у ён — бу ён худ-беҳуд учирмадим.
 Жонимсан, жашонимсан, ёлғизим, фақат ўзинг,
 Гуноҳимни кечиргил, яна қил шафқат ўзинг.
 Шунча йил қўлим бўлган нафс энди қўзғолмасин,
 Ғуборини тозаланин дилин қўлига олмасин.
 Уралиб, сўргалашиб, майда-чуйда гамаро
 Ўзингиз ҳароб этма нафосиз оламаро.
 Ишвагарсан, сен эй, шайтон, сенга ким асир бўлди --
 Эл олдида ҳижолатдан ким тирилиб, ким ўлди?!
 Оловдан — нафс, кибр, таъна, ҳасад олган у шайтон,
 Эзгуликнинг назаридан тамом қолган у шайтон —
 Алдаганлар ўз қавмидан, айриди ўз элидан,
 Хору ҳасга айландилар бу хатолик селидан!
 Золимсану бевафосан ҳасис, доғули дунё,
 Бир қўли қанду шакардир, бири оғули дунё!
 Кўнглим очсам билиб-билмай қилган хатом кўп бўлган,
 Ҳақ ёдидан гофил бўлган оиларим ҳам хўп бўлган.
 Ўзи шоҳу нафс қўлида қул бўлганлар оз эмас,
 Бойлик сўраб ялбарганлар рози ҳеч ҳам роз эмас.
 Нимагиндир умидида қилган нозин поз эмас.
 Ўзи йўқсил, аммо нафсга шоҳ бўлганлар оз эмас.
 Нафс йўлига кирсанг агар у охири хор этар.
 Сени хатто меҳри гиё заррасига зор этар.
 Одамзодга душманликда азал-азал у якка,
 У одами бўлиб ташлар майда-майда бўлакка.
 Дўстлик учун қўлларини беришган дўстлариминг,
 Эҳтиром у ҳурматимга эришган дўстлариминг —
 Шарафладим шиоиб, ҳеч ўзгармас деб сўйдим,
 Амалга ўтиришгач кўини йўқотиб қўйдим.
 Нега улар мендан беҳос беسابаб айрилдилар,
 Наф излабми ўзгачароқ тарафга қайрилдилар.

Хаётнинг сабоғни кўзга во ажаб, ялпшмайди,
 Амал, бу — қўлининг қирғиқи, наҳотки билишмайди?
 Шу дақиқа эсга тушди дўстим Иқбол Назарий,
 — Эҳтиёт бўл, — деган, — дунё асли виждон бозори.
 Сўзингизни унутмайман, Сиз эдингиз Маширабим,
 Сизда қандай ҳикмат бўлган билди фақат раббим.
 Сизга бу яқин дунёнинг бойлиғи, мансаби,
 Хатто ором боғларию қимнинг насли-насаби —
 Қирмаган рост, Сизнинг ўша тегили шуудай изга!
 Илоҳий муҳаббат Сизни солганим шуудай изга!
 Қулоқ тутсам азизлардан келган ширин ишдога
 Интилишган ёлғизгина меҳри чексиз худога!
 Эътиқод-ла эргашганман ани шуудай тўнга мен,
 Ёшлигимдан авлиёлар руҳи пойини ўйлашман.
 Аммо дунё лаззатидан, афеуски, кечолмадим,
 Ваҳдат майини бирлар ичди, мен тугал очолмадим.

***

Малоиклар яшаган манзилгоҳим Фаргона,
 Қурашу истиқболим, ширин оҳим, Фаргона.
 Муҳаббатим изҳори юрагиму ақлимсан
 Ухшашинг товилмайди ҳатто етти пайимдан!
 Тоғларим ўша машҳур Қўҳи Қофнинг тоғидир,
 Боғларим ўша машҳур «Боғи ʼрам» боғидир.
 Тоғда гулнинг юзига тушган шабнам гулбобим,
 ʼИшватдан чиқиб келган Оқ суву Қўк сув обим.
 ʼЗинини оралаб юрганнинг ўзи айтсин,
 Олмазорлар чиройини кўрганнинг кўзи айтсин.
 Поёнсиз ўрикзорнинг бари қандайлигидан,
 Анжирзор, лоқу беҳи боғи қандайлигидан,
 Таъминнинг лаззатлари асли жондайлигидан,
 Жийдамизининг салмоғи худди жондайлигидан,
 Кўм-кўк баргга ўралиб, жовон мисол мўралаб,
 Гоҳо ширинча имлаб ва гоҳида чўлиб лаб —
 Сархуш этган шафтоли ҳаёлидан сўз очсин,
 Дилдаги борини, қани, ўртага сочин!
 Қовуну хандаклар айни иштган чоғида,
 Тунда далада қолиб, хушбўйлар қучоғида —
 Бир уклаб турганлардан майлига сўраб кўринг,
 Гўзаллик нима ўзи? Саволга ўраб кўринг!
 Айтишсиз ҳавомизнинг мазасин татиغانлар,

Фарғонани ўшалар нима деб атаганлар:
 «Оддий эмас бу манзил, уйқудаги гўзал» деб,
 «Оромижонлигидан ё газал, ё асал» деб,
 «Ҳақиқатга айланган бу ўлкада эртак» деб,
 «Нима терсанг бир зумда тўлиб кетар этак» деб —
 Баъзан кўпгил узолмай қолиб кетган оз эмас —
 Кўлига кирганини олиб кетган оз эмас!
 Таг-тугли элини аро ноҳўяси йўқ эди,
 Ҳам очик, ҳам содда дил, ҳам назари тўқ эди
 Замоналар ўзгариб, қанча шамоллар елиб,
 Гоҳо у ёқдан келиб, гоҳо бу ёқдан келиб —
 Бағринига ўрнашганлар барини дили чўғмиди,
 Уларнинг орасида пасткашлари йўқмиди?!
 Келди-келди пичида шайтонлар келиб қолган,
 У баъзибир енгилтак одамлар кўнглини олган!
 Ёлғону яшиқлар ҳам ўша кундан бошланган,
 Ўз-ўзида пч-пчпчг оғрик билан гашланган.
 Гоҳ чанг-тўзон кўтарган бўронинг ҳам ўшадир,
 Гоҳо алғов-далгов этган суронинг ҳам ўшадир!
 Аммо сенинг қонинг бор одамлар ўзи бошқа,
 Шаълининг шаълим деган кичининг пзи бошқа!
 Қучоғингда шундайлар жуда кўндир бахтимга,
 Бундай мадал ҳамиша аҳд қўлади аҳдимга.
 Энди мени қасрга бошлар яна ҳарби ҳақ,
 Тоғ бўлиб суйайдиган ўртоқларим доним пақд!
 Ушалар ҳурматига бўлолдимми мушарраф,
 Умр бекор кетмагани сезилармикни ё раб?!
 Хоритиб қўймадимми сарфни поклик сарфи,
 Ҳар кимнинг бор ҳаёли, ўз «Қуръон»и шарифи.
 Улуғлар даргоҳида бўлолмадим ё ашраф,
 Шоирлик даъвом бору бўлолмадим ё Машраб?
 Муҳаббат шаробини ё ичмадим, ё пчдим,
 Ўзинг отаю онам, ўзинг ҳури беҳиштим —
 Онажоним Фарғонам, онажоним Фарғонам,
 Ўз ўзимга ҳисобим ёзаётган таропам!
 Нима учун довдираб ўтказдим ҳаётимни,
 Вақти келса айтарман ана шу бағтимни.
 Азият чекканда ҳам юзини Ҳақдан бурмадим,
 Ўзгалар бахтин ўйлаб, ўзга ҳаёл сурмадим.
 Нозик дил муҳаббат-ла ҳамиша ёпиб турдим,
 Ҳамма ҳам бир одам деб, доним шониб турдим.
 Аммо кимдир, қант олиб, узатса агар заҳар,
 Унга ҳисоф тиладим ҳар кунни туриб саҳар.

Курашмасанг, бу ҳаёт сенга яқин бўлмас,
 Ўт юракни совутар, асло чақин бўлмас!
 Бу дунёда ёмондан яхшилар кўпдир асли,
 Ёмон ҳам яхши бўлар тоза бўлса гар насли.
 Яхшилар бўлмаганда ёмонларнинг дастидан
 Бугун умрим ўтарди оёқларнинг остида.
 «Бу қишлоқи нимага меҳнат қилиб толмас» деб,
 «Ўзгалар ташвишида ҳатто ором олмас» деб,
 «У ҳаммани ўзига қаратишни истар» деб,
 Одамларнинг кўнглини овламоққа уста» деб —
 Унча-бунча обрўйим кўнгиллари қақшатиб,
 Ўзини яқин тутиб, пинҳон оғу ошатиб —
 Сўз билан ўқ отишиб, дол бўлишим кутганлар,
 Икки қўлни кўтариб, лол бўлишим кутганлар,
 Кўпчилик ҳузурда ол бўлишим кутганлар,
 Кўй каби ювошми ё мол бўлишим кутганлар —
 Ҳисобсиз бўҳтон тўқиб, олдиларми бирор наф?!
 Ўзгалар чоғга тушиб, ўзгалар бурни қонаб —
 Йилгаса қувонади фақатгина шайтонлар!
 Шуларни эслаганда гупириб танда қонлар —
 Нафратим сизмай кетар еру кўкка, эй, кўнгил,
 Шубҳаларнинг барига баъзан чўккан, эй, кўнгил,
 Истагини яширмай борин тўккан, эй, кўнгил,
 Эл дардини ўз ичига доим туккан, эй, кўнгил —
 Бугун не орзу билан отландинг қаёқларга,
 Ажратдингми башарни яна қизил—оқларга?!
 Йўқ-йўқ, асло у кунлар ҳеч изига қайтмасин,
 Дину тил яна мени «ношукур» деб айтмасин
 Минбарда сўз айтишга тилим боғланган эди,
 Уни ҳатто ютишга замон чоғланган эди.
 Тил асли бир замбарак, сўзлар унинг ўқидир,
 Ҳали изҳор этилмаган сўзинг кўнгил тўқидир.
 Тилинг асли бир гулдир, сўзинг унинг хушбўйи,
 Тилинг асли бир найдир, сўзларинг унинг куйи!
 Тилинг асли бир мева, сўзинг—унинг таъмидир.
 Кимнинг бахт-саодати ёки кимнинг ғамидир.
 Кимларнинг изтироби, кимларнинг оромидир,
 Тил ҳам асли инсонга оллоҳнинг карамидир.
 Яшаб не топган бўлсам топганман пгу тилимдан,
 Аччирму шириним, аммо фақат дилимдан.
 Тил сотарлар вақтида кўп ишлар бўлиб ўтган,
 Тилимиз хомийлари газабга тўлиб ўтган.

Шу тилимни кўриқлаб, азобини тортганман,
 Ўзгаларнинг юкни ўз елкамга ортганман.
 Йўл очгандим «Улама дарахт» деган бир шеърга,
 Кимлар бош кўтармади мени аёвсиз тергаб!
 «Пантуркнст» деб атадилар улар ҳар бир гапида,
 «Хавфли» деб ҳайдадилар ҳатто фирқа сафидан.
 Миллатчи бўлиб отим сарсари кезганимни,
 Номардларнинг олдида ўзимни эзганимни,
 Фирқага тикланай деб ялборган кунларимни,
 Соғлиғимни емирган уйқусиз тунларимни,
 Ҳеч унута олмасман рўзи қиёматда ҳам,
 Арзимни баён этдим маъкур шеърий хатда ҳам!
 Одамнинг одамлиги энг аввало тили билан,
 Севилар оппоқ-онпоқ ниятли дили билан.
 Худо билан пайғамбар ўртасида югуриб,
 Еру кўкда не иш бўлса ҳаммасига улгириб,
 Шу билан қувонгану шу билан кўнгли тўлган —
 Уша «Жаброил ҳам сўз юкита ҳаммол бўлган».
 Қўштирноқ ичидаги сўз - Навоий сўзидир,
 Тушимда шеър ёзишга ундаган ҳам ўзидир!
 У кунлар, мудҳиш кунлар ҳеч пзига қайтмасин.
 Дину тил яна мени «Ношукур» деб айтмасин!
 Кўшларда Фаринта бор, баъзиларда шайтон бор,
 Қора рангдан оқ рангга баъзан ўтади ғубор!
 Салобатли қиёфа бўлмаса қайси жойда —
 Салобатли одамлар у ерда бўлмас пайдо!
 Гўзаллик гўзал ахлоқ мевасидир азали,
 Мазаали одамларнинг суҳбатин ҳам мазали!
 «Мен - мен» деб гапиришу ўзини кўрсатишлар,
 Ожизликнинг бундайини ошкорасин ким хушлар?!
 Ҳеч кимни севмагани ҳеч ким севмайдн ахир,
 Умрининг охирида тақдирин бўлиб тахир!
 Инсон бўлишнинг вақти қачонлар етиб келган,
 Ўзин билганлар буни жо-бажо этиб келган.
 Лекин баъзи калтабин шуни такрорлаб ҳадеб,
 Инсон бўлиш ундай деб, ўйлаб кўрнинг бундай деб,
 Ростини айта қолай жонимга тегиб кетди,
 Гоҳ ўзлари чув тушиб, бошини эгиб кетди.

1. Ова тилини ҳимоя қилишга бағишланган «Улама дарахт» деган шеърини «Влоят газетасида» чоп эттирганни учун шоир қаттиқ жазоланган.

Ёлгонга бўй берганинг умри ўтар шу тахлит,
 Ушалар ҳаётига мисол бўлар бу яхлит!
 Кам гапирар ҳалол одам ҳалоллигу ҳақликдан,
 Не суҳаб эшитгансиз тупни қувган оқликдан?!
 Замона зайли билан яширилди шажарам,
 Қимга керак бу ҳақда кўтарилган мажора?!
 Оқсуяк эканини ким пеш қилса даврада,
 Ҳзми баланд тутиб, тушмаса шу ҳовридан,
 Ё ўзганинг мулкига кўзини олайтирса,
 Ҳзига ўрип излаб, бошқани нари сурса,
 Сағирлар ризқини еб, юзини покликдан бурса,
 Эркакзот бўла туриб, хотини кишини урса
 У чиндан ҳам мардуми асли Фаргона эмас,
 Тоғдану боғдан, аммо, насли Фаргона эмас.
 Ана шу тарозуда ўзимни тортган чоғда,
 Юзларим ёруғ бўлиб, кўксим ўсади тоғдай.
 Боболарим бу номни покза сақлаганлар,
 Фарзандлик бурчларини ҳамшла олаганлар.
 Қон деса қон беришган опа Фаргона учун,
 Жон деса жон беришган она Фаргона учун!
 Дадам умри далага сув тараб ўтган бироқ
 Қишлоқда кўп одамнинг қўнғилига бўлган чироқ!
 Бировнинг пайкалига кпрмаганмап бесўроқ.
 Ана шу ҳавас билан харомдан юрдим йироқ.
 Нопимни ўзим тондим, бошқаларга ҳам етди,
 Қийналдиму кейинроқ пиним юришиб кетди.
 Додаминг излари из бўлди укамларга ҳам.
 Хориганда қўнғилим тўлдириб турган малҳам —
 Очиқ дил Турдалининг ҳалоллиги, поклиги,
 Асарали укамнинг қўнғилларини оқлиги!
 Нисоп зотидаи қачон миннатдор бўлган қорин,
 Йўтимни «йўқ» дедим-да тўқдим боримнинг борин!
 Уримнинг йўлдошига, ширин фарзандларимга,
 Қўзимнинг оқ-қораси ул жигар-баандларимга,
 Ҳалол ош едирдиму кийдирдим ҳалол кийим,
 Ана шу боисдан ҳам оҳанграболи уйим!
 Ҳалол меҳнат ошини ошашиб ўғилларим,
 Қўнғилик ташвишида яшашиб ўғилларим —
 Яхшилар қаторига ўзларини уришиб,
 Оғир - енгил ишларда ҳаминча тик туришиб,
 Элга фарзанд бўлишининг фазилатини этган жам
 Бирлари Рустамдиру бирлари эса Ҳамдам.
 Ҳавасу орзуимдай қалб мардона ҳисли,

Муҳаббатли, вафолли, ориятли помусли.
 Ё худонм уларни адаштирма шу йўлдан,
 Ўзини севганларни севинсин жону дилдан.
 Оллоҳни билмагани кўрарга ҳеч кўзим йўқ,
 Гашини рости уларга тушиб қолган сўзим йўқ.
 Етти пушти авлоднинг босган изи тозадир,
 Гувоҳни ҳам савобни ҳам фарингалар ёзадир.
 Кўнганнинг пч-пчидан эшитилар бир индо,
 Невара-чеварамга писоф бергани, ё худо!
 Ава шу ўй-хаёллар елкамга юки ортар,
 Кичкинтойлар давраси бот-бот ўзига тортар!
 Одам бўлиб тугилни ўзи катта мўъжиза,
 Қитмирангу ҳасаду адоватдан ҳар инзо!
 Хушқ шундайни иффату шундайни жанон бироқ —
 Кўзини катта очмасанг, бузилишга мойилроқ.
 Бигна оёқ аёлиниг қор бўлганини кўн кўрдим.
 Итифотли бир сўзга зор бўлганини кўн кўрдим.
 Ҳар ҳаётининг мазмуни боғлиқ бўлар шиятга,
 Яна ўзини бошлагани ул нури ҳидоятга!
 Қизимнинг икки ўгли, бир қизи улгайяпти,
 Юрагини илитар улар меҳрининг тафти.
 Комилаой аълочи, хурсандман ўқинида.
 Авлодига тортяпти сўзини уқинида!
 Оиламиз шаънини онанг каби оқлагин.
 Бойлик қўлиниг киридир — чуқурдир бу гап таги.
 Қиз бойлиги ҳаё деб бекорга айтмаганлар,
 Бу сўзга такрор-такрор бекорга қайтмаганлар.
 Одам бўлгани жон қизим, энг ҳаёли бека бўл.
 Халоллик йўли билан эҳтиромга эга бўл!
 Умидим чироқлари Садорбегу Сухроббек,
 Баридан ҳам йиғиннинг бўлмасни боши эгик!
 Хотиндан хароб бўлган кишини-ку кўргансиз.
 Ёлғону сароб бўлган шинни-ку кўргансиз!
 У нигоҳни таниламас номус-ор тарихга,
 Халолу ҳаром ница етмайди у фарқиға.
 Сизлар ҳали ўйинқароқ, Сизлар ҳали жуда ёш.
 Аммо Бобур ўн бирда мамлакатда бўлган бош.
 Ёмонлар ёмонлиги кўнгилга илб юринг,
 Ким помард, ким ҳароми эканини биллиб юринг,
 Помардлар оғир кунда ўзларини яширар,
 Бурда нон эвазига душманга бош урар!

Ҳаромлар ошаниг ошани тортиб олар,
Унинг бор тошганига янги ортиб олар.
Ўйидану шидан тошолмайди ҳеч кўним,
Бемалол чайнаб юрар болаларни ризқини!
Яқини балогардон унинг каму кўстинга,
Кун бермас укасига, кун бермайди дўстинга!
Хатто собиқ қайнотаниг уйини «ўз уйим» деб,
«Менга орзу шаън эмас, фақат керак ўйини» деб,
Ажралишган аёл мулкни ўзи учун бисот деб
«Ўйримда пиллганим машшатга фурсат» деб —
Ўздай тайинсизни доим тошар ҳароми,
Бузуқликдир ҳаммаша ул бузуқнинг ороми!
«Кимдан нима ўнар» деб мўлтирар гадои кўзлар,
Хотинидан ҳайдалиб, яна ундан ҳақ излар.
Онасига шалоқ сўз отар ўша ҳароми,
Ватанин, дўстини сотар ўша ҳароми!
Хужжатдаги отасини менсимай туртиб турар,
Ҳаромни эканлиги сўзидан бўртиб турар.
Айбидан сўз очсангиз сичқондай чўзар бўйини.
Елғонга тўлдирадиди яқинларининг кўйини.
Йилитликни хор қилиб, ўзини тубан айлар,
Номига эр, аслида эркак эмас бундайлар!
Ҳароми ҳақидаги мисоллар бари жонлик,
Яхшиликка қайтарар, у албатта ёмонлик!
Кўтарилдиб қолмасин сўзларим эсингиздан,
Ҳароми бошқаларни чиқариб юрар издан!
Хайрият у мардум асли Фарғона эмас,
У — бу жойдану эммо пасил Фарғона эмас!
Яшаш, бу ош ошашмас, олис-олисини кўзланг,
Ўзингиздан садоқат, аёлдан вафо изланг.
Ўз она, ўз ота бор, ўғилларим, Сизларда.
Тилагим шу адашманг муҳаббатли изларда.
Кўргану билганингиз ҳамроҳдир йўлингизда.
Истасангиз яхшилик келади кўлингиздан.
Йону қоним набирам Сардорбеги Сухроббек,
Йилитмасан йилити беклар ичра бўлинг бек!
Булбулим Қамолахон, эй жажжи Махбубахон,
Сизлар билан қизиқдир менга бу ёруғ жаҳон.
Сизлар менинг жонимсиз, Сизлар менинг исварам,
Ширин-ширин тилингиз роҳатижону ором!
Кўмушу Раъно бўлинг, орзум ойдай бўлинг,
Эй, палаҳмон тошларим, майлига қайда бўлинг —
Вафою ҳаё билан ардоқли бека бўлинг,

Мумтоз Маҳал спигарп севгига эга бўлсин!
 Кичкинтой Асадулло, сенга ҳам кўп гапим бор,
 Бўл дадангдай ҳалолу бўл дадангдай беғубор.
 Ал-Фарғоний бобомнинг руҳи сени қўлласин,
 Темур Мал^{ик} бобомиз шижоатга йўлласин.
 Сенга сарбон бўлсинлар хизр бувомиз илло,
 Халк гурури Ойбегу улуг Ҳабиб Абдулло,
 Ҳазрати Ғавсул Аъзам интилган чўққинг бўлсин.
 Меҳр соҳиб туришга ҳамиша чўғинг бўлсин!
 Зотинг Имом Ризода, эй, мурғак Убайдуллоҳ,
 Худоим очсин сенга саодат^и, нурли роҳ.
 Имом Хусайини бобом руҳи доим бўлсин ёр.
 Фаритгалар шаънинга айтиб туришсин алёр!
 Яхшилар ҳаммага ҳам кўнглини катта очар.
 Яхшилиги туфайли у ўздан нур сочар.
 Менга ворис бўлсангиз ўшаларга эргашинг,
 Эй, кўзим қароқларп, одам бўлишга шошинг!
 Нодирахон ич-ичдан ҳушрўю доно қизим,
 Отинча Кар^{им}махон ўзимнинг она қизим.
 Эй, менинг тагу тулли келинларим, қизларим,
 Сўзимнинг маъносини унутманглар Сизлар ҳам!
 Эй, менинг ҳамюртларим, ҳамиша топнинг қадр,
 Юракдан оқаётган тилакларим Сизгадир!
 Фарғонам қуёш бўлса, Сиз унинг парчалари,
 Саодатга лойиқсиз чиндан ҳам барчаларинг!
 Энди-энди бўш кўйсам бу закирбад тилимин.
 Фарғонажон баҳона хиёл очиб дил^{им}ни —
 Ҳаммага айтиб қўйдим юракдаги йўлимни,
 Богломас энди ҳеч ким бу қадоқли қўлимни!
 Бу садр эш шария пирим^{ни}нинг хитобидир,
 Ҳамроҳим «Дил ба ёру даст бакор» китобидир.
 Муҳаммад умматиман, у ўртада расулим,
 Қуёшдай чароқлади муродимнинг ҳосили:
 Не замоналар ҳаммамиз яшад^{ик} хўп тортиниб,
 Худоим ато этди каромат қувватини:
 Юртимизга бегола кўзлар асто бўйлолмас,
 Ўзимиздап бошқалар «менгки» деб ўйлолмас!
 Қора тун қулдуз бўлар дўстлар меҳрин нурдан,
 Ҳайқиргим келар қур-қур озодлик гурурдан:
 Эяли Ер ўзимники, ўзимникидир Осмон,
 Фарғонани таърифлаб, ёв, илҳомим, қая^и ёп!
 Кизларп парирўдир, йигити йигит шери,
 Ўшаларнинг меҳнат^и, ўшалар мағлай^и берп —

Фарғонанинг хуснига хусн қўшиб туради,
Аймайди ўзини, меҳри жўшиб туради.
Фарғонага муносиб фарзанд бўлиш осонмас,
«Фарғона деб ёнган кини бошқа ўтларда ёнмас!»
О, Фарғона, Фарғона. Сенсиз мен бир хору тас,
Сенинг меҳру ишқингсиз яшолмасман бир нафас!
Сўз билан суратингни ёнвб-ёнвб чизарман,
Фарзандлик бурчдими ҳам шу йўл билан узарман.
Хар битта одамнига изҳори ишқ айтарман,
Қасидангни ёзишга яна такрор қайтарман,
О, менинг улуғ онам,
Фарғонажон, Фарғонам!

Фарғона, 1994 йил, февраль.

ФАРҒОНА ДАРВОЗАСИ

УНИНГ ТАНТАНАЛИ ОЧИЛИШИГА БАҒИШЛАНГАН

Ўнгу сўл поёндоз тўшалганга ўхшар,
Юрак бир армондан бўшалганга ўхшар.
Ё асрий орзумиз ушалганга ўхшар —
Бу майдон меҳмону мезбонга тўляпти,
Одамлар оқими бир денгиз бўляпти.
Бутуни маъзара бутунилай бошқача,
Қувончдан энтикар кексадан ёшгача,
Тебраниб тургандай гўёки тошгача.
Бу қандай қўшиғу бу қандай овоза,
Ахир Фарғонага қурилди дарвоза!
Унда юз-юзларнинг узлушлари бордир,
Сочилган олтин кумушлари бордир.
Машҳур усталарнинг юмушлари бордир.
Ҳаммади пол этиб ўзига қаратди,
Чунки уни меҳру муҳаббат яратди!
Боллиги суқмади, эй кимлар шаҳримизга,
Улар қора суртди қанча фаҳримизга.
Еру осмонимиз титраб қаҳримизга —
Кўпдан кутганимиз келди бахт, келди эрк.
Қўтмирларга энди дарвозамиз берк!
Бедарвоза эди гулдайин шаҳримиз,

Юртинги Алломшиш уша Тоҳиримиз,
Ва уни кўилашиб қурдик охири биз!
Бунга кўилар шоҳид ва яна ўзим бор.
Бу кунга келгунча қанчалар тўзим бор,
Улуғ Ватандошим шаънига сўзим бор —
Яшаиб, Абдурауф Мақсудий огажон,
Сизни эсладим у қамради ҳаяжон.
Менга сўз айтгансиз энг яқин ўртоқдай,
Фарғонада эзгу иш бонлашган чоғда.
Бўронга, суронга бўй бермаган тоғдай —
Эртақларга ўхшаб кетар бу қиссангиз.
Ҳанарга кўшилган мардона ҳиссангиз.
Тўждирди кўнгилян улашган янсимини,
Тўлдирди «шюшга, гурурга кўкенмини,
Дарвозага битдик, бу қутлуғ исмин!
Муҳаббат бор ерда ишлар кетар илдам.
Усмоҳўла етиб келиб Истамбулдан.
Ешимизга кириб, мадад бўлиб дилдан —
«Фарғонажон, келдим, — деди, — узоқ йўлдан»,
Таг-туғини сўранг асли Туяғумдан!
Яна кўилар улуш кўшиди ўшалардай!
Ҳанар! — сўзи бутун ҳамма гўшалард. —
Ҳаблимда гўё кўшиқ бўлиб елди.
Марғилону, Қўқон келди, Рингон келди...
Аҳаджон Аҳмедов раиғ ташлар минг раиғда,
Хаёли ҳамшира бир ижодий жапғда.
Элимиз эъзолар Қодиржон ҳожини,
«Йўқ» деган гани йўқ товар иложини.
Машҳур Уравжон Қаримов Қувада,
Раҳматилло учун қутлуғ турар ваъда.
Савдогар аҳлининг сарбони Тўлқинжон,
Курашу ўйида юрт бир тап, юрт бир жон!
Музаффаржон сардор бўлиб қурилишда
Шижоату гайрат тўлиб қурилишда —
Кўйрик қуриб, бино қуриб ёзар қапот,
Орауға стазар бардошу қапот!
Нақдонлардан тазлим олган ҳунармандлар,
Гўзаллик яратини шиқи билан бандлар.
Устунларин уста Қодир шогҳлари,
Осмоининг қуёшу юлдузу моҳлари —
Қўнганмикин ёки ўша ҳавозага,
Этикянимиз қараб рамзини дарвозага!

Меҳрип очиб юртип ўзгартирган тақдир,
Гўзал хотирага айлангани ҳақдир.
Бекор кетмас энди юртдош жасоратп,
Дарвозага бир-бир битдик улар отип!
Изирибу гўсса, ҳижрон барп кетиб,
Мафийининг зўри кетиб, зарп кетиб —
Қолган - қутган ғаним ич-ичдан гашланди
Ёлғону яшиқлар итқитиб ташланди,
Қоронгулик кетиб, пурли йўл бошлади!
Боболардан мерос элимиз ҳашари,
Севгимизга долдир бу олам башари.
Парпхона бўлиб, кундан-кун яшариб —
Ўзини кўрсатар Фарғонажон энди.
Меҳнатга яраша роҳатда жон энди!

Уйим,

кўркам шахрим,

Ўзбекистон обод,

Бир тиллак кўшгилдан ўтиб турар бот-бот:
Ҳеч уруш кўрмасип бу туироқ то абад!
Шундай эзгу ўйда яшар ҳар хопадоп,
Кин-адоват ўтмас энди остопадап.
Бу қандай қўшпгу бу қандай овоза:
Ахир Фарғонага қурилди дарвоза!

1992 йил, 25 декабр.

НОМЛАР ИЗОҲИ

Алишер Навоий — Ғазал мулкнинг улуг султони. Ўзбек адабий тили ва адабиётининг ҳаминчалик кўши.

Усмол Носир — истеъдодли шоир. 30-йиллардаги қизиллар қабоҳатининг қурбони.

Холхўжа, Мадаминбек, Эргаш, Шермуҳаммадбек — 1917-1920 йилларда Фарғона вилоятида кўтарилган миялий озодлик ҳаракати сардорлари.

Абдулҳамид Чўлиқ — Беназир ўзбек шоири. 30-йиллардаги қатагон қурбони.

Шоирнинг дадаси — Сулаймонқул Эшмуҳаммад имом ўгли пби Тусмуҳаммад ҳожиди.

Имомали, Турдали, Асқарали Сулаймоповлар — шоирнинг туғилган укалари.

Хоруи-Ар-Рашид — Буюк араб ҳалифаси (786-806) У таржимон ва олимлар уйи «Ҳизонит ул-ҳикма» ёки бошқача ном «Байт ул-ҳикма» яъни «билимлар уйи»ни қурдирган, фан тараққийига йўл очган ҳукмдор.

Маъмур-Хоруи-Ар-Рашидининг ўғли. Отасидан кейин (813-833 йилларда) ҳалифа бўлиб, олимларга саҳоватли бўлган.

Ал-Хоразмий—IX асрда яшаган Абу Абдулло Муҳаммад пби Мусо ал-Хоразмий «Китоб ал-Мухтасар фи ҳисоб ал-жабр вал-муқобала» асаринда дунёда биринчи марта алгебрага тартибли равишда баён қилган.

Ал-Фарғоний—Абулаббос пби Муҳаммад пби Касир (861 йилда вафот этган) буюк астроном, математик ва географ. Улуғ бобомиз ал-Хоразмий билан бирга ишлаган. У араб илмий терминологиясининг пайдо бўлиши ва ривожланишига катта ҳисса қўнган. Бағдод ва Дамашқ расадхоналари қурилишининг ташаббускорларидаи бўлган. Птолемей «Юлдузлар жадали» даги маълумотларни текширишда қатнашган, Бағдод расадхонасида шахсан ўзи астрономик қурашув ишларини олиб борган. Ал-Фарғоний кўн калфиётлар яратди: 812 йилги Қуёш тузиллигини олдиндан айтди, Ернинг шар шаклида эканини қатъий илмий далиллади. Тугаш яддилар қондаси асосида яратган Илм дарёсининг сувини ўлкаидан асбоби ҳамон сакланади. Унинг «Самовий ҳаракатлар ва юлдузлар фанининг маъмуаси ҳақида китоб»и бутун дунёга машҳур. Коперникча Европада асосий қўллашма бўлиб келган бу асар илм оламда «Астрономиянинг бошланиси» деб эътироф этилган. Буюк олим «Астролябия тузлиши ҳақида китоб» ёзиб, дунёни янги фан билан бойитди.

У Шарқини Аристотель, Птолемей, Эвклид, Архимед асарлари билан бѳринчи марта ташиштирган. Беруний. Улугбек ва бошқалар Аҳмад Фарғоний ва Муҳаммад ибн Мусо ал-Хоразмий «Зижа»га шарҳлар ёзганлар.

Темир Малик — Муҳаммад Хоразмшоҳ давлатига қарашли Хўжаид ҳокими. Халқ оmmasини мугуллар истеъдосига қарши курашга бошлаган саркарда. 1221—31 йиллар мобайнида Жалолддин Мангуберди билан биргаликда Афғонистон, Синд, Эрон, Ироқ ва бошқа жойларда мугулларга қарши курашган.

Чингиз — асл номи Тэмүжин, Темучин (тахминан 1155 — 1227 йил 25 август) мугул феодал империяси асосчиси, саркарда. Мугул қабилалари иттифоқи бошлиғи.

Яловоч — Чингизнинг айғоқчиси, ўз юртига ховчилиқ қилган юзикора падаркуш.

Аладдин Муҳаммад Хоразмшоҳ — ибн Такаш Султон Муҳаммад ўғли, Хоразм шоҳи.

Жалолддин Мангуберди — буюк саркарда, Хоразмшоҳнинг ўғли.

Зоҳириддин Муҳаммад Бобур — Ҳиндистоннинг буюк шоҳи, улуг ўзбек шоири, адиби, олими. Истеъдодли саркарда ва давлат арбоби (1483 йилнинг 14 февралда Андижонда туғилган. 1530 йилнинг 26 декабрида Аграда вафот этган).

«Соҳиби ҳидоя» — Бурхониддин Марғилоний Али ибн Абу Баср ал-Фарғоний ал-Риштоний (туғилган йили номаълум, 1197 йилда вафот этган) Буюк ватапдошимиз фикрга оид жуда кўп китоблар ёзган. Улуг бобомизнинг «Ал-Ҳидоя» асари бутун мусулмон оламида, айниқса, Шарқ мамлакатлари мадрасаларида ҳамон асосий кўллашма бўлиб келмоқда.

Машраб — Бобораҳим Мулла Вали (Валибобо) ўғли Машраб (1640 — 1711) мумтоз адабиётимизнинг энг ёрқин сиймоларидади. Искон шоир.

Маҳмуд Қатагон — Балх ҳукмдори. Ривоят қилишларича, Машрабни дорга осдирган шоҳ орадан уч кун кейин «Алқасосу ҳақ. Эй, Маҳмуд қоч!» деган овоз эшитади. Қочиниша улги-ролмаган Маҳмудхон уй тагида қолиб оламдаш ўтади.

Азиз Орифжонов — ёш ёзувчи.

Ҳавасхон Шокирова — ёш шоира.

Аъзам Ўқтам, Шухрат Пешмат — Истеъдодли шоирлар.

Саид Анвар — ўткир ҳажвчи ёзувчи.

Исажон Султонов — истеъдодли адиб.

Гулбаҳор Саидғаниева, Саодат Василжопова, Озода Тўрақулова, Мухтасар Тоғжимамадова, Шаҳзода Аҳмаджонова, Нарғиза Ҳамдамова, Муқаддам Ҳусанова, Акмал Абдуллаев, Шаҳпоза Дадахўжаева — сеvimли шоира ва шоирлар.

Муҳаммад Алихон — Муҳаммад Умархон ўгли Хон. Шоир. Қўқон хони (1805 — 1942 йил).

Подира — Моҳлар Ойим. Машҳур шоира. XVIII аср охири Андижонда туғилган. 1842 йили қатли этилган.

Абдулаҳадхон — Бухорода ҳукмронлик қилган амир Музаффар (1860—1885) ўгли Амир Абдулаҳадхон отасидан кейин 1885—1910 йилларда амирлик тахтида ўтирган.

Феруз — Муҳаммад Раҳимхони соғий Феруз. Хоразм хони (1865—1910 йилларда) шоҳ, шоир, бастакор, муаррих.

Қўрбонжон Додҳў — (додҳў форс-тоғжик тилида одиллик ва истаи, адолат талаб қилувчи, адолат истовчи маъносини ифода этади) Қўқон хонлиги таркибида бўлган Олой вилояти ҳокими. Тарихда «Олой маликаси» номи билан машҳур бўлган, Марказий Осиё аёлларидан биринчи бўлиб «додҳў» ушвонини олган жасур ва паричеҳра Қўрбонжон рус босқинчиларига қарши бутун Фарғона ва Олой водийсини қўзғатган саркардалардан бири. У 1876 йил 25 апрелда Янгиариқ мавзёида босқинчи генерал М. Д. Скобелев қўшинига қаттиқ зарба берган. Бу улуг момониз ўндаги «Сари мазор»га дафи этилган.

Дукчи Эшон — Марғилон ҳокимлигига қарашли Шўҳидон қишлоғида ўрта ҳол деҳқон оиласида туғилган. Муҳаммад Али ҳалифа Собир ўгли Дукчи Эшон замонасининг етук ула-моларидан бўлган. У Андижоннинг Мингтепа қишлоғига маъзил қуриб, кишиларни дину имон йўлига бошлади. Рус босқинчилари зулмидан эзилган халқларнинг умиди бўлиб чиққан Дукчи Эшон 1897—1898 йилги Андижон қўзғолошига бошчилилик қилди. Баъзи маҳаллий амалдорлар ўз халқига хоплик қилиб, халқ йўлбошчисини босқинчиларга ушлаб бердилар. У қатли этилган.

Насрулло — «Насрулло қассоб» деб ном чиқарган Бухоро амири Насрулло 1842 йили Қўқонни босиб олиб, улуг Подира ва унинг фарзандларини, невараларини, яқинларини қатли этган.

Жўнайдулло Ҳозик — Жўнайдулло Исломинайх ўгли Воқиф, Ҳозик. Шоир, олим, ҳаким. Вафоти 1842 йил.

Хувайдо — Фарғона туманининг Чимён қишлоғида таваллуд топган Хўжамназар Ғойибназар ўгли Хувайдо тасаввуф тариқатининг пақшбандлик оқимига маъсуб сиймолардан.

Отасининг вафотидан сўнг шу оқимнинг Фаргона водийсидаги раҳбари бўлиб қолган. Ҳазал ёзиш унга энг аввало ўз қарашларини тарғиб қилиш воситаси эди. 1994 йилда тугилган кунининг 290 йиллиги нишонланди.

Ҳакимхон Тўра — Муаррих, адиб.

Муқимий — Муҳаммад Аминхўжа Мирзахўжа ўгли Муқимий. Шоир, адиб, олим, хаттот (1850—1903).

Фурқат — Зоқиржон Холмуҳаммад ўгли Фурқат. Шоир, адиб, олим, муаррих (1858—1909).

Ҳазиний — Шоир Звёвуддин Каттахўжа ўгли Ҳазиний (1867—1923) Аҳмад Яссавий назошларидан.

Муҳаммад Ҳаким Халфа — Шоир, олим, Ҳазинийнинг пирри устози.

Ашурали Зоҳирий — Шоир, адиб, олим. Қўқоннинг Ойим қишлоғидан (1885—1942).

Мирзон Хўқандий — Шоир, муаррих, хаттот. Асқарали Чархдийнинг устози.

Мустафо Чўқраев — Туркистонда миллий озодлик ҳаракати йўлбошчиларидан. «Қўқон мухторияти» асосчиларидан.

Хўжажон Рожий — Тоҳир Марғиловий (1834—1918) Ҳозир шоирнинг ўн минг мисрадан ортиқ адабий меросига эгамиз.

Тамкил — Муҳаммад Раҳим Тамкил. Шоир, хаттот, ҳаким. 1874 йили вафот этган.

Рамзий — Пошшоҳўжа Юсуф Аллхўжа ўгли Рамзий. Шоир.

Вазир — Абдулқосим Вазир. Шоир. Вафоти 1827 йил.

Ғозий — Муҳаммад Ғозий. Шоир, олим.

Равзақ — Мавлавий Равзақ. Шоир, олим.

Армад — Оқулд Шермуҳаммад Армад. Шоир, олим, хаттот.

Умидий — Муҳаммад Умар Умидий (тахминан 1835—1836 йилларда тугилиб, 1905—1906 йилларда вафот этган) келг қўламли шоир. Унинг «Деволв»дан ташқари «Бадавлатнома ёки тарихи Хўқанд», «Йианнома» каби адабий-тарихий достонлари бор.

Нола — Саййид Розийхон Тўра Нола. Шоир. Вафоти 1846 йил.

Мушриф — Мирза Қалапдар Мушриф. Шоир, муаррих, китобдор. Вафоти 1825 йил.

Такаммул — Шоир.

Аттор — Муҳаммад Амин Рўзи ўгли Аттор. Шоир, муаррих.

Ҳожи Кировий — Шоир. Асли Хўқанддан. Румда яшаган.

Муштоқ — Шоир.

Садойи — Ўзбек адабиётининг халқчил вақилларидан бири Мир Ҳасан Садойи XVIII асрнинг иккинчи ярми ва XIX аср бошларида Қўқонда яшаб ижод этган шоира Дилшод Барнонинг «Тарихи муҳажирон» асарларидаги маълумотга қараганда 1820 йилда вафот этган.

Наййирий — Муҳаммад Солиҳ қори Наййирий. Шоир, олим.

Ражий Хўқандий — Сулаймонқул уста Суярқул ўгли Ражий Хўқандий (1871—1921 йил 21 ноябрь) Қўқондаги Мадрасаи Олий ва мадрасаи Жомеъда адабиёт, ҳусниҳат ва муаммодан дарс берган. Унда бир кўләзма баёз, «Зарбулмасал» шоир Мавлавий Пўлдош вафотига тарих, шоир Қалтатойга муҳаммаси қолган.

— Фазлий — Абдукарим Фазлийнинг ўгли, шоир.

Мажруҳ — XIX аср. Мирза Умар Мажруҳ. Шоир, муаррих. Яна таҳаллусларига ва бир қатор газалларининга маълум бўлган шоир Мажруҳ яшаган. Котибий — Муҳаммад Содиқ Котибий. Шоир, хаттот.

Мутриб — Девола Мутриб. Шоир, муаррих.

Фақирий — Исҳоқжон Фақирий. Шоир. Қўқоннинг Қумарик қишлоғидан.

Маҳжур — Муҳаммад Шариф Узлат — Нодир Маҳжур — Шоир, олим. Абдуллоҳ Маҳжур. Масалчи шоир. Муҳаммад Амин Тошмуҳаммад ўгли Маҳжур Хаттот, шоир (1864—1916).

Писандий — Авазмуҳаммад Ермуҳаммад ўгли Писандий (1816 йилда Қўқоннинг Мулла Бошмон маҳалласида туғилган. 1918 йилда 102 ёшида вафот этган) ўзбек ва форс тилларида газаллар битган, тарих ёзишда шухрат қозонган.

Ғурбат — Убайдулло Маҳдум Ғурбат (таҳмилан 1850—1853 йилларда Қўқонга яқин Капанни қишлоғида туғилган) Ғурбат пайвонидан маърифатпарварлик қарашларига ҳамоҳанг ижод этди. Муқддий айтишларига амал қилиб, ўз «Саёҳатнома» муаммосини яратди.

Ёрий — Мулла Яъъфар Ермуҳаммад ўгли Ёрий. Шоир, олим. (1884—1944).

Саҳҳоб — Маҳмуджон Саҳҳоб Муҳаммад Ниёз ўгли. Хаттот, шоир.

Мақсад — Мўминжон Мақсад — Шоир. Чархийнинг устозларидан.

Мубтало — Содиқ Мубтало — Шоир.

Эшиқул ҳалфа — шоир, олим.

Абдулла Қаҳҳор — Ўзбекистон халқ ёзувчиси.

Убай Орипов — кашфийтчи олим. Академик.

Тошмуҳаммад Алпевич Саримсоқов — Машҳур академик.
Жамоат арбоби.

Жўра Саидов — Академик.

Муҳаммад Ғразбоев — Академик.

Собир Абдулла — Ўзбекистон халқ шоири.

Завқий — Убайдулло уста Солтқ ўгли Завқий (1863—1921, май) Мумтоз адабиётимизнинг йирик вакилларидаан. Ажойиб ишқий газаллар яратган, одамийлик, инсоф, динат, мардликни ўзига хос қарашлар билан куйлаган, ҳажвийёт тараққиётига баракали ҳисса қўшган.

Асқад Мухтор — Ўзбекистон халқ ёзувчиси.

Иброҳим Раҳим — Ўзбекистон халқ ёзувчиси. Жамоат арбоби.

Чархий — Асқарали Чархий — Ўзбекистон халқ шоири.

Эркин Воҳидов — Ўзбекистон халқ шоири, жамоат арбоби.

Худойберди Тўхтабоев — Ўзбекистон халқ ёзувчиси. Болаларнинг дунёга машҳур ёзувчиси.

Муроджон Аҳмедов — Ўзбекистон халқ артисти.

Мамадали Тоиволдиев — Улуғ Ватаи уруши Қаҳрамони.

Авлиё Муҳаммадиев — Академик.

Аҳмаджон Мадамшинов — шоир, олим, муаррих.

Аҳмаджон Олим — Устоз журналист, шоир.

Ҳабиб Абдуллаев — Ҳабиб Муҳаммадиевич Абдуллаев (1912 йил, 31 август—1962 йил, 20 июнь) дунёга машҳур ўзбек геологи, давлат ва жамоат арбоби.

Сулаймон Боқиргоний — Хоразмнинг Боқиргон деган центида туғилиб (йили аниқ эмас) 1186 йили вафот этган. Шоир туркий тасаввуф шеърятининг жаҳонга машҳур вакили Хўжа Аҳмад Яссавийнинг истаъдодли шогирди.

Аҳмад Яссавий — туркий тасаввуф шеърятининг устозларида. Туркий халқларининг фаҳри, «султон орифлар», қутби миллат еддин» — миллат ва диннинг қутби.

Қодир Зокиров — Академик.

Сирожий — Шоир. Хувайдонинг невараси, шоира Самар Бонунинг отаси.

Салоҳий — Шарифиддин Салоҳий. Унда таниқли савдо ходими бўлган. Яхши газаллар битган шоир.

Ҳатамжон Самиев — Академик.

Муҳаррамой Қодирова — Машҳур оlima. Биология фанлари доктори.

Турсунбой Адашбоев — Болаларнинг истаъдодли шоири.

- Карим ака — Ўшлик машхур қизиқчи.
Толибжон Бадриев — Ўзбекистон халқ артисти. Ўшлик.
Абдугани Абдугафуров — ҳажвчи ёзувчи. Ўшлик.
Мирза Қўлдош — ёзувчи. Ўшлик.
Ўсмон Темур — Шоир.
Олмажон — Ўшлик қирғиз шоираси.
Аҳрор Маъруфов — Машхур тилшунос.
Ҳалол Манрабий — шоир, адиб, драматург, журналист.
Марғиловлик.
Шерали Тошматов — Ёзувчи.
Ўллат Баҳодиров — Вилоят ишлаб чиқариш ташкилотчи-ларидан.
Вогиз Музаффаров — Устоз журналист.
Ҳасанали Рустамов — олим, журналист.
Исмон Фармонов — олим, муаллим.
Икромиддин Остонақулов — Мумтоз адабиётимизнинг зук-ко билимдон, шоир.
Рауф Парфи — Истеъдодли шоир.
Анвар Обиджон — Истеъдодли шоир ва ёзувчи, ҳажв устаси.
Мирзааҳмад Деҳқонов — Ишлаб чиқаришнинг истеъдодли ташкилотчиси.
Адҳам Ҳамдам — Уш «Фаргона Афандиси» деб ҳам ата-шарди. Шоир, ҳажвчи ёзувчи.
Ҳамдамжон Умаров — жамоат фахрийси.
Мусажон Шербўтаев — вилоят ишлаб чиқаришнинг тапшқ-ли ташкилотчиларидан эди.
Лазихон Қайумов — Олим, шоир, жамоат арбоби.
Лазихон Қайумов — Олим, адиб, жамоат арбоби.
Ўқтамжон Қўчқор ўгли Исмонлов — Республика ташкилот-лари раҳбарларидан бири.
Баҳромжон Мамадали ўгли Мамажонов — Ишлаб чиқариш ташкилотчиларидан бири.
Рустамжон Ўрможон ўгли Аҳмедов — Ўзбекистон Мудо-фаа вазири.
Анвар Муқимов — Машхур ҳажвчи ёзувчи.
Қодир Деҳқон — Шоир.
Умарали Қурбонов — Шоир.
Ғанижон Раҳим ўгли Мирзаев — Халқ соғлигини сақлаш ҳаракати сарбонларидан.
Султонжон Маҳмуджон ўгли Тиллаҳўжаев — Вилоят раҳ-барларидан бири бўлган.
Мукаррамжон Исмонлов — Ишлаб чиқаришнинг доно раҳ-барларидан бири бўлган.

Дадабой Қодиров — Меҳнат фахрийси бўлган,
Ғриббой Хайдаров — Меҳнат фахрийси бўлган.
Раҳматжон Абдуллаев, Жаҳонгир Хўжаев — халқ естлигини сақлаш ҳаракати сарбонларидан эди.

Мўйдин Юнусов — Ишлаб чиқаришнинг моҳир ташкилотчиларидан эди.

Маъмурижон Узоқов, Жўраҳон Султонов — Ўзбекистон халқ хофизлари.

Пўлдошбой Исломов — Қишлоқларни қайта қуришнинг толмас ташкилотчиларидан бўлган. Ўзбекистон туманидан.

Мелиқўзи Холматов — Қишлоқларни қайта қуришнинг толмас ташкилотчиларидан бўлган. Ўзбекистон туманидан.

Холдор Зокиров — Марҳум, меҳнат фахрийси бўлган.

Ёқубжон Мамаев — Савдо ишларининг истеъдодли ташкилотчиларидан бўлган. Риштондан.

Ғрмон Аҳмедов — Меҳнат фахрийси бўлган. Марғилондан.

Мелибой Шодиев — Меҳнат фахрийси бўлган.

Бурҳонжон Оринов — Халқ таълимининг жопкуяр ташкилотчиларидан бўлган. Риштондан.

Олимжон Алихонов — Меҳнат фахрийси бўлган. Охунбобоев туманидан.

Мўмин Мухиддинов — Меҳнат фахрийси бўлган. Қўқондан.

Пўлдош Нариев — Истеъдодли олим эди. Қувалик.

Аҳмаджон Мамажонов — Муаллимлар устози эди. Ўзбекистон туманидан.

Иброҳимжон Олпмов — Шоирнинг устози. Қўқон шаҳридан.

Пўлдош Учқун Турдиматов — Муаллим, шоир.

Хидоятжон Жўрасева — Шоирнинг муаллимаси. Қўқон шаҳридан.

Маҳбуба Шодмонова — Муаллима.

Ғсмон Юсунов — Давлат ва жамоат арбоби эди.

Пўлдош Охунбобоев — Давлат ва жамоат арбоби эди.

Ҳамроқул Турсунқулов — Давлат ва жамоат арбоби эди.

Эркинжон Бузрукхўжа ўғли Ғсмонхўжаев — Қишлоқларни қайта қуришнинг оқил ташкилотчиларидан эди.

Зикриё Ғаниев — сув хўжалиги арбобларидан эди.

Каримжон Муқимбоев — Қўриқ ва бўз ерларни ўзлаштириш ташкилотчиларидан эди.

Фахриддин Шамсуддинов — Давлат ва Жамоат арбоби эди.

Муталиб Бўрибеков — сув хўжалиги арбобларидан эди.

Қодир Расулов — сув хўжалиги арбобларидан.

Аҳматилло Рустамов, Алижон Пайгамов, Хорунбой Эрматов, Гуломжон Фозилов, Усможон Бегматов, Аҳроржон Акбаров — Фаргона водийси таниқли раҳбарларидан.

Баҳромжон Маҳмуджон ўгли Эргашев — Қишлоқ хўжалиқининг фидойи раҳбари.

Алишер Абдужалил ўгли Отабоев — Фаргона шаҳар ҳокими. Мўсажон Исмоилов — Қувалинг довги дунёга кетган мебелчилари сарбони.

Акбарали Раҳмоналiev — Фаргона водийси ободончиликни учун кураш ташкилотчиларидан бўлган.

Ака-ука Юнусжон, Раҳмонжон, Шарифжон Исҳоқовлар — шопринг қайногалари. Қўқон шаҳридан.

Жаббаржон Мамадалиев, Набижон Махсумов, Адҳамжон Мадиев — халқ таълимида узоқ йиллар толмас раҳбар бўлган фахрийлар. Ёзёви, Бешариқ, Олтариқ тумаларидан.

Акбарали Азизов — Меҳнат фахрийси. Қувасойдан.

Зафаржон Мипғалиев — халқ соғлиғини сақлаш ҳаракати ташкилотчиларидан. Олтариқдан.

Гуломтожиқ Эгамбердиев — таниқли ишбилармон. Марғилон Эшонгузаридан.

Султонали Мавнопов — таниқли хонада, муаллим, журналист.

Рустам Сулаймон ўгли Қосимов — жамоат фахрийси.

Жаҳонир Бўрибеков — жамоатчи.

Шавкат Ганижон ўгли Яҳёев — Ўзбекистон телевидениеси ва радио қўмитаси раиси.

Турдали Ўбайдуллаев — вилоят пчки ишлари фахрийси.

Норматжон Ёқубхўжаев — вилоят пчки ишлари фахрийси.

Ҳамзахон Охунжонов — Ҳуқуқшунос. Ўзбекистонда хизмат кўрсатган адлия ходими.

Турсунали Қурбонов — вилоят халқ таълими сарбонларидан.

Хотамжон Боймуродов — халқ таълими ташкилотларидан.

Соғинжон Ўбайдуллаев — вилоят прокуратураси раҳбарларидан.

Адҳамжон Камолов — Қувасой чини заводи директори.

Мухтор Абдуллаев — Вилоят олий таълими ташкилотчиларидан.

Исҳоқжон Содиқов — ёзувчи.

Абдуқаҳҳор Қодиров — олим.

Баннобжон Отақулов — Ўзбекистонда хизмат кўрсатган фан арбоби, физика-математика фанлари доктори.

Набижон Собиров — таниқли журналист.

Шаробиддин Сотволдиев — савдо сарбонларидан, меҳнат фахрийси.

Дониёржон Ҳакимжон ўғли Нурматов — пшлаб чиқариш ташкилотчиларидан.

Сотволди Мирзаев — олим, пшлаб чиқариш ташкилотчиси.

Муҳаммаджон Қорабоев — физика-математика фаилари доктори, жамоат арбоби.

Турсунали Муҳаммад — поми юртимизда ва ҳоримжада машҳур водиллик полвои.

Насимхон Раҳмонов — машҳур тилшунос, филология фаилари доктори.

Виталий Васильевич ФЕИ — Фаргона вилояти тадбиркор раҳбарларидан.

Турғувбой Асқаров — Фаргона вилояти ҳарбий комиссари.

Толибжон Абдусаломов — Фаргона вилояти сув хўжалиги бошқармаси сарбони.

Мирзаакбар Мирзарасулов — Фаргона вилоятининг ташиқли мпробларидан.

Мажид Абдуллаев — Сўз устаси бўлган.

Усмоижон Исмоилов — Машҳур қози.

Зунунбек Мадалиев — Ўзбекистон халқ артисти.

Юсуфжон Дадабоев — Иқтисод фаилари доктори. Сўхдаи.

Неъматжон Аҳмедов — Меҳнат фахрийси. Тамошадан.

Яҳёхон Дадабоев — олим, муарриҳ.

Шукрулло Қодиржон ўғли Рўзматов — полковник. Фаргона вилояти милицияси сарбони.

Муҳаммаджон Каримжон ўғли Носиров — Қува тумани ҳокими, ташиқли маърифатларвар.

Мадамиежон Бобораҳимов — милиция фахрийси.

Акрамжон Абдуллажон ўғли Ипоятов — Фаргона вилояти молия бўлими бошлиғи.

Мамадали Ҳайдаров — Фаргона вилояти театрининг биринчи режиссери.

Алишер Ибодидов — истеъдодли ёзувчи. Олтиариқдан.

Азимжон Раҳимов — филология фаилари доктори. Мамадан.

Абдуҳалил Раҳимов — Ўзбекистонда ижодкор ёшлар билан ишлаш ҳаракатининг толмас ташаббускори ва ташкилотчиларидан. Фаргона вилояти ижодкор ёшлар уюшмаси раиси.

Юлдуз Усмонова — Дунёга машҳур қўшиқчи. Марғилондан.

Жалолхон Охупов — Ўзбекистон халқ артисти.

Охунжон Мадалиев — 90-йиллар қўшиқчилиги юлдузларидан. Олтиариқдан.

Абдухошим Исмоилов — Манхур бастакор. Қувадап.
Юлдуз Абдуллаева — манхур эстрада хонадаси.
Аҳмадали Гафуров — шкисодчи олим.
Йўлдошхўжа Солиқонов — Олим шоир, ҳажвчи, ёзувчи.
Муҳаммаджон Мадғозиев — таниқли адабиётшунос.
Ғуломжон Фатҳиддин, Абдували Қамбаралиев — Риштон-
лик севимли шоирлар.

Мамаъқул Раҳматов — Меҳнат фахрийси. Қува туманидап.
Муроджон Мелиқўзиев — Қишлоқ хўжалигини ривожлан-
тиришини тоғмас таниқлотчиларидап. Ўзбекистон туманидап.
Маҳмуджон Каримжон ўгли Жўраев — «Фаргонапатрас» ви-
лоят бирлашмаси бошлиғи.

Шаҳобиддин Абдурахмон ўгли Мамаюсулов — Китоб тар-
ғиботини Ўзбекистонга танилган сарбонларидап.

Шокиржон Ҳакимов — Қувалик кўниқчи шоир.

Нурмуҳаммад Қўйчиев — Мафкура таниқлотчиларидап.

Абдуллажон Умаров — Милиция фахрийси.

Солиқжон Маматов — Севимли ҳоғиз.

Шўҳратбек Шержон ўгли Аҳмедов — Ишлаб чиқарни таш-
килотчиларидап

Эрка кори, Юзбонш. Иброқум, Ғойиб ота, Теша қизик, Аб-
дулхай Махсум, Ҳасанбой, Йўлдошжон, Неъматжон — Манхур
аскничи ва қизикчилар.

Тўлқинжон Мўйдишов, — Фаргона вилоят савдосини та-
шаббускор сарбон.

Қодиржон Иброҳимов — Фаргона вилоятт ишлаб чиқарни
таниқлотчиларидап.

Муҳаммад асул Қимсанбоев — Шоир, таржмон, милиция
сарбонларидап.

Раҳмонжон Сафаров — Ишлаб чиқарни таниқлотчиларидап.

Дехқонбой Отажонбой ўгли Аҳмедов — ҳисобдонлар устози.
Олтариқ туманини Ғайзобод қишлоғидап.

Эркинжон Тоиров — Таниқлотчи.

Ёкубжон Жалолов — Фаргона вилоятт прокурори, мате-
фатнарвар. Андижондап.

Эгамберди Қўзиев — Ҳақғўйлиги ва билмдонлиги билат
танилган қози.

Қамолиддин Қорабоев — Фаргона вилоятт шифохонаси бош
ҳакими.

Хайруллажон Хўжаевчи Исҳоқов — манхур жарроҳ.

Сайдали Одилов — ёзувчи, маданият арбоби.

Таваккал Қодиров — Ўзбекистон халқ артисти. Манхур
ҳоғиз.

Юлдуз Усмонова — Дунёга машхур хонанда.
Қобилжон Юсунов — Ўзбекистонда хизмат кўрсатган ар-
тист.

Исроилжон Усмонов — Ташиқли ҳофиз.

Носиржон Отабоев — Ўзбекистон халқ артисти.

Мамасоли Юсунов — Ўзбекистон халқ артисти.

Рашид Содиқов — Ўзбекистон халқ артисти.

Эргаш Абдулла — Шоир, муаллим.

Аъзам Бўгаев — Воқиллик шоир.

Ғайратжон Мамадали ўгли Раҳмонов — Қишлоқ хўжалиги
интиаб чиқаришнинг оқил ташкилотчиларидан. Ўзбекистон
Олий Мажлисининг депутаты.

Муҳиддин Дарвешев — Мовароуннаҳрда 60-йиллардан бу-
ён етишиб чиқаётган қизиқчилар устози, Бувайда туманидан.

Абдулла Аббаров — Истеъдодли қизиқчи. Олтпарикдап.

Сиддиқжон Шериев — Ташиқли қизиқчи, аспячи, актёр,
фермер.

Абдулла Раҳимбобо ўгли Мирзаев — Устоз журналист. Ўз-
бекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими.

Охунжон Ҳакимов — Севимли шоир, юз-юзлаб ширин кў-
шиклар муаллифи.

Дониёржон Эргашев — Ўзбекистонда хизмат кўрсатган
журналист.

Аъзамжон Ортиқов — Ўзбекистонда хизмат кўрсатган ма-
даният ходими.

Тошиқўзи Муллаев — Ташиқли журналист.

Малика Мирзаева — Шоира, драматург, журналист.

Амржон Абдуллаев — Устоз журналист.

Қодир Юсуний — Устоз журналист эди.

Акрам Қодирий — Ҳажвчи ёзувчи, машхур журналист. Ас-
ли Тўрақўрғонлик. Тошкентда, Фарғонада яшаб ижод этган.

Хожимат Қодиров — Устоз журналист эди.

Акрам Қамбаров — Устоз журналист эди.

Ходиматжон Умаров — Ташиқли журналист эди.

Сайфи Улоков — Матбаа ташкилотчиси.

Ҳамиджон Мамажонов — Сураткаш журналист.

Ғанижон Косимов — Сураткаш журналист.

Боҳодир Исо — Истеъдодли шоир, расом, ҳайкалтағиш,
ёзувчи.

Иббол Мирзаев — Истеъдодли шоир.

Шоҳила — Ушқўиреклик машхур хонанда

Мирзажон Йўлдош ота ўгли Исомов — Фарғона вилоят ҳо-
клими, шоирнинг сифдоши.

Мухторжон хожп. Абдулазиз Мансур, Алоуддин Мансур, Рустам хожп — Ўзбекистондаги машҳур дин арбоблари.

Макка ва Мадина шаҳарларида истеъқомат қилаётган патандошларимиз Абдукарим хожп, Сафохон тўра, Аъзамхон тўра, Абдушукур қори — Ўзбекистоннинг содиқ фарзандлари.

Собир қори, Абдували хожп, Тоҳир хожп — Фарғона вилоятининг таниқли уламолари.

Мулла Бозор Охунд — Эшон мулла Бозор Охунд Машрабнинг замондони, устозп.

Бургутали Рафиқалиев — Намаган вилояти ҳокимп.

Фазлий Намагоний — Амир Умархон саройида маликушшуаро мартабасида бўлган дилбар шоир.

Ҳайрат — Умрзоқ Холбой Ҳайрат (1845-1915) маърифатпарвар шоир.

Рожий Намагоний — Шоир.

Мажзуби Намагоний — Шоир. Аҳмад Яссавий пэдощп.

Нодим Намагоний — Сулаймон Улуғхўжа ўгли Нодим Намагоний (1844-1910). Истеъдодли ва поэктатб шоир.

Маъзун — Шоир.

Шавқий Намагоний — Мулла Шамси Шавқий Намагоний (1805-1889) асарлари девон ҳолига келтирилган. Унинг «Жамеъул ҳаводис», «Наиднома», «Қўдон воқеасининг тарихи» асарлари жуда аҳамиятлидир.

Сўфизода — Асл номп Муҳаммадпариф Ғамберди ўгли (1869-1937) шоир, олим, маърифатпарвар. У 1893-1898 йилларда Қўқонда яшадп. Ваҳший таҳаллусп билан повол киниларип фон отувчи ҳажвия ва газаллар битгани учун уни Қўқондан чиқариб юбордилар. У Кавказнинг бир неча шаҳарларида, Хиндистон ва Туркияда яшеди, билимчип оширди.

Миллий маданият ва адабиётининг ривожига кўнган хизматлари учун Сўфизода «Ўзбекистон халқ шоирп» унвоини олинга биринчип бўлиб эришди.

Неҳонжон Иброт— (1862-1937) шоир, тилишуос, тарихшуос.

Мукарамма Азизова — Ўзбекистон халқ артисти.

Парда Туреун — Ёзувчи «Ўғитувчи» романининг муаллифи.

Ҳамид Нурий — Шоир, ёзувчи, журналист.

Ширмовой Миреултонова — Қўқон хўжалигининг фидоий раҳбари эди.

Туроб Тўла — Ўзбекистон халқ ёзувчиси, шоир, драматург.

Туреун Нулат — Ёзувчи, таркимон, журналист.

Мелийўли Умрзоков — Машҳур механизатор.

Азиз Туреун — Шоир, драматург.

Ўлдош Шамшаров — Тапиқли ёзувчи, таржмон, журнал-
лист.

Робиддин Исроқов — Шоир.

Эргаш Ёвдош — Шоир.

Ёқуб Аҳмедов — Дунёга тапилган истеъдодли артист.

Дадахош Нурий — ёзувчи, рассом, журналист, таржмон.

Жоврид Абдуллахопов — романчи ёзувчи.

Тўра Мирзо — тапиқли шоир, драматург, жамоатчи.

Хусниддин Шаршов — Тапиқли шоир, драматург.

Дилшодахон Дадахонова — Жамоат арбоби. Ўзбекистон
ёшлар Иттифоқининг фахрийси.

Тоҳирахон Маризаева — Давлат арбоби. Косонсой тумани
ҳокими.

Нозимахон Чустий қиз — Жамоат арбоби.

Турсуной Мамедова — Ўзбекистон халқ артисти, водий бул-
були.

Ҳабиб Саъдулла — Севмил шоир, драматург, жамоат ар-
боби.

Эрмамат Нурматов — Шоир, журналист.

Камолдин Раҳимов — Ўзбекистон халқ артисти. Севмил
ли ҳофиз.

Нуриддин Бобоҳўжаев — Шоир, адабиётшунос, драматург.

Одилжон Носиров — Шоир, ёзувчи, олим.

Абдулла Жалил — Шоир, журналист.

Турғунйўлат Сулаймонов — Устоз журналист.

Абдуқаҳҳор Ғаффорий — Кўшиқчи шоир.

Қобилжон Обидов — Андижон вилояти ҳокими.

Машариф Юсунов — Андижон вилояти ҳокимининг бирин-
чи ўринбосари.

Юсуф Андижоний ва Юсуф Сафоийлар — Самарқандда
Алишер Навоий билан узук мударрислардан таълим олган
андижонлик аъли тоғилар. Хуштаб қалам соҳиблари.

Бимий — Абдураззоқ Бимий Андижоний (1850-1926) ўзбек,
форе ва араб тилларида иқод этган шоир.

Оразий — Алихон Муллохон ўгли Оразий (1869 йилда Шах-
рихонининг Қаниқар маҳалласида туғилиб, 1924 йилда шу ерда
вафот этган) газалхон шоир.

Ҳайратий — Мулла Хоним Солиҳ ўгли Ҳайратий (1870
йилда Шахрихонининг Бегвачча Қаниқар маҳалласида туғилиб,
1963 йилда Тошкент вилоятинининг Янги йўл туманида вафот
этган) газалхон шоир.

Комил Яшин — Машҳур ёзувчи, беазир драматург, устоз,
жамоат арбоби.

Мирзакалон Исмоилӣ — Улкап ёзувчи.

Ҳабибӣй — Зокиржон Холмуҳаммад ўгли Ҳабибӣй. Ўзбекистон халқ шоири.

Сайиб Хўжаев — Ўзбекистон халқ артисти. Ҳажв устаси.

Тўхтасин Жалолов — Таниқли адабиётшунос, ёзувчи, устоз.

Узоқбой Саримсоқов — жамоат арбоби.

Боқир — Амонулло Валихонов Боқир. Шоир, олим, муаллим.

Улфат — Имомиддин Улфат, таниқли шоир.

Восит Саъдулла — Устоз шоир, олим.

Аббос Бақиров — Устоз санъаткор, машҳур киноактёр.

Рустам Раҳмон — Таниқли ёзувчи, журналист.

Мўйдин Хонимов — Устоз журналист.

Машноб Жалолов — Қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришнинг истеъдодли ташкилотчиси.

Мамажон Дадажонов — Чўлқуварлар сарбони.

Ҳайитбой Азимов — кўшиқчи шоир.

Акмал Қосимов — Андижон Давлат университетининг ректори, академик.

Мухторжон Умархўжаев — Андижон тиллар институтининг ректори, таниқли олим, жамоат арбоби.

Турсуной Содиқова — шоира, олима, Фарғона водийсининг булбулигўёси.

Муҳаммад Юсуф — Истеъдодли шоир, энг гўзал, энг дардли кўшиқлар мауллифи, Водийнинг фахри-ифтихори.

Абдулло ҳожи Собиров — Андижон шаҳар ҳокими. Машҳур қурувчи.

Ҳабибулло Янгибоев — Шаҳрихон ҳокими.

Алҳамжон Ҷурибоев — Бўз тумани ҳокими.

Манзураҳон Эгамова — Жалақудуқ тумани ҳокими.

Олимжон Комижонов — Маданият арбоби.

Назиржон Саидов — Маданият арбоби.

Дадаҳон Ёдубов — Ўзбекистон «Наврўз» жамғармаси раҳбари, таниқли сўз устаси.

Абдулҳамид Нурмонов — Филология фацлари доктори. Андижон Давлат университети профессори.

Хурсанали Шарифиддинов — Балиқчидаи чиққан тилшунос. Фарғона Давлат университети филология қўлиёти декани.

Турсуной Каримова — Андижон аёлларининг сарбони.

Миртемир — ўзбек адабиётининг улкан арбоби, устоз шоир, ёзувчи, таржмон.

Олимжон Холдор — Ўзбекистонда хизмат кўрсатган санъат арбоби, шоир.

Муҳаммад Али — Таниқли шоир, адиб, таржмон.

Тўлаи Низом — Севимли шоир.

- Мирзакарим Пирматов — Ёзувчи, журналист.
 Собиржон Шокаримов — Журналист, олим, ёзувчи.
 Исмомил Тулак — Истеъдодли шоир, таниқли адабий таниқдчи.
 Қамчибек Кенжа — Таниқли ёзувчи, шоир.
 Бекжон Раҳмонов — Андижон вилояти ишлаб чиқариш ташкилотчиларида.
 Абдусамад Уришев — Водийнинг таниқли миробларида.
 Шаҳршохвалик.
 Дилбаржон Қурбонов — иқтисодчи олим, ташаббускор муаллим.
 Абдухалил Қорабоев — Шоир, журналист.
 Муқимжон Ипёзов — Ёзувчи, журналист.
 Хабیبулло — Шоир, ёзувчи, журналист.
 Тўхташ Ашуров — Ҳажвчи ёзувчи.
 Абдумутал Абдуллаев — Таниқли журналист. «Андижон-вома» рўзномасининг бош муҳаррири.
 Шералп Жўраев — Машҳур ҳофиз. Ўзбекистон халқ артисти, Навоий номли Давлат мукофоти совриндори.
 Ёқубжон Исҳоқов — Навоийшунос олим.
 Баҳодир Саримсоқов — Филология фанлари доктори.
 Заҳриддин Муҳиддинов — ёзувчи, драматург, журналист,
 Зокиржон Султонов — Ўзбекистон халқ артисти.
 Нуриддин Ҳамрақулов — Ўзбекистон халқ артисти.
 Хурият Исроилова — Оромбахш кўшиқларнинг машҳур ижрочиси.
 Маннон Эгамбердиев — Ёзувчи, «Сарпқ аждар ҳамласи» номли тарихий роман муаллифи.
 Одижон Абдураҳмонов — Шоир, водий адабий ҳаракатига қарашли «Олтин водий» рўзномасининг бош муҳаррири.
 Усмовжон Шукӯров — шоир.
 Фаттоҳ қори Мамадалиев — Халқ ҳофизи, истеъдодли санъаткорлар устози.
 Мукаррама Муродова — Таниқли шоира.
 Ҳалима Қорабоева — истеъдодли шоира.
 Замира Рўзиева — шоира, журналист.
 Дилшод Барно — Машҳур тожик шоираси.
 Аширмат — шоир.
 Назармат — шоир ва журналист.
 Абу Маҳмуд Ҳамид бин Ал-Хидр ал-Хўжаандий — Буюк олим. У Хоразмшоҳ Маъмул томопида Урганчада ташкил этилган илмий марказда, ҳалифалиkning пойтахти Богдолда илм билан шугулланди. Рай шаҳри ҳокими Фихруддавла (976-

997) таклиф билан унинг саройида жиддий ижодий ва амалий иш бошлайди. Таборак тоғида расадхона қурилишига раҳбарлик қилди. Бу ерда кўш ҳаракатнинг баладчилиги ва юлдузлар мувозанатини кузатади. Олимнинг «Умумий астрономик асбоблардан фойдаланиш қондалари», «Мамлакатнинг тузилиши ва жопланиши ҳақида рисола», «Астрономия қонунлари» сингари қатор рисоалари бизгача етиб келган. У тахминан 1000 йили Райда вафот этган.

Абу Райҳон Муҳаммад ибн Аҳмад ал-Беруний — Ўрта асрнинг буюк кашфиётчиси, олим (937—1048).

Камол Хўжаандий — Шайх Камол Хўжаандий замондошлари ва кейинги кўп шоирларни ўзига эргаштира олган газалсано шоир. Абдурахмон Жомий ва Алишер Навоий ҳам унга ҳавас билан эргшиб, газалларига жавоблар қайтарганлар.

Абдурахмон Жомий — Улуғ Навоийнинг шогирди ва дўсти. Улуғ шоир, олим, муаррих (1414-1492)

Шерозий — Хофиз Шерозий Саъдий Шерозийнинг издоши. Шерозийнинг дунёни лол этган булбули.

Муслихиддин Саъдий — Навоий тазбир билан айтганда: маъна аҳлининг поэтик сўзлери Шайх Муслихиддин Абу Муҳаммад Абдуллоҳ ибн Мушриф ибн Муслих ибн Машриф Саъдий Шерозий. Буюк шоир.

Қамбархон Хўжаандий, Муаттархон Хўжаандий — Тожики ва ўзбек адабиёти ривожига муносиб ҳисса қўшган шоирлар.

Маъдан — Одинамуҳаммад Маъдан XVIII аср охири ва XIX аср бошларида Хўжаанд вилоятига қарашли Ашт туманининг Пялғоз қишлоғида яшаб, ўзбек ва тожик тилларида ижод этган шоир. Унинг ижодида ҳажвий йўналиш этакчи ўрнини эгаллайди. 1926 йилда шоир тугилган қишлоқда унинг бир неча шеърини девоилари борлиги аниқланди.

Поэти Хўжаандий — Ҳоҳақликка шеъри билан аёвсиз қурашган шоир.

Шермуҳаммад Аҳмади Бойтумани Хўжаандий — Шоир.

Муаззам — Шоира Муаззам (1833-1917) шеърларида оилавий ва руҳий азоблар олови бор.

Тошхўжа Асирий, Фахрий Рўмоний, Маҳжур, Маҳзун Хўжаандий — Маҳжур шоирлар. Муқимий ва Фурқатининг ҳамқалам дўстлари.

Қори Раҳматилло Возеҳ — Шоир (1817—1894)..

Раҳим Жалил — Таниқли тожик ёзувчиси.

Примқул Қодиров — Ўзбекистон халқ ёзувчиси, жамоат арбоби.

Шош Бўтаев — истеъдодли ёзувчи.

Саъдулло Асадуллаев — Ташиқли адабиётшунос олим. То-
жик ва ўзбек халқлари дўстлигининг толмас тарғиботчиси.

Эргашали Шодиев — Ташиқли адабиётшунос олим.

Зулфия Бобоева — сеvimли шоира.

Нурмуҳаммад Ибёзий — ташиқли тожик шоир.

Жўрабек Муродов — Марказий Осиёнинг сеvimли кўшиқ-
чиси.

Жўрабек Набиев — Сеvimли ҳофиз.

Маҳдуми Аъзам — Нақшбандия тариқатини ривожлаштири-
ган, такомиллаштирган етакчи назарийетчи. Ҳазрат Маҳдуми
Аъзамнинг тўлиқ исми-шарифлари Сайид Аҳмад ибн Мавлоно
Жаловиддин Ҳожаги Косоний бўлиб, 1461 йилда Наманган ви-
лоятининг Косон кентида (Косон Косонсой дарёсининг соҳи-
лида жойлашган, саккизинчи-тўқтинчи асрларда Фарғона-
нинг пойтахти бўлган қадимий шаҳар) туғилганлар. Фарғона
ёки бутун Мовароуннаҳрдагина эмас, Хуросонда, Ҳиндистонда
ва бошқа мамлакатларда ҳам ул зоти шариф «ширимиз» деб,
«олтмиш авлиёни еттиштирган мушид» деб эъзозланадилар.
Маҳдуми Аъзамнинг бобондорлари Мовароуннаҳрга тариқат
сулуқларини таққиқ этиш мақсадида келган сайидлардан,
яъни Мухаммад Найғамбаримизининг авлодларидан бўлганлар.
Маърифатпарвар олимлар, ҳукмдорлар, давлат арбоблари, шои-
ру уламолар Маҳдуми Аъзамга қўл бериб, мурид бўлганлар.
Жўйборий ҳожаларидан Мухаммад Ислом, Шайбоний ҳукм-
дорларидан Убайдуллахон, Абдулазизхон, Яқоббек Султон,
темирийлардан Заҳриддин Мухаммад Бобир ҳам ул зотнинг
муридлари эди.

Ғавсул Аъзам — Бағдодда яшаган. Ҳазрати Ғавсул Аъзам

Мухйиддин Сайид Абдуқодир Гилоний — Авлиёлар султо-
ни (8079-1166), Марғилонда Ғавсул Аъзамнинг авлодларидан
бор.

Ҳазрат Сайид Мухаммад Баҳол ҳақ вал-миллат вал-дунё ул-
дин Нақшбанд ибн Сайид Жаловиддин (1318- 1389) улуг
машофинлардан.

Ҳожа Авдулхотик Ривдувоний (1103-1179) — Ривдувои
да туғилиб шу ерда вафот этганлар. Каромат соҳиб бўлган
бобомиз («Рисолаи соҳибия», «Рисолаи шайхунивиюҳ ҳазрати
Абу Юсуф Ҳамадоний», «Мақомоти Ҳўжа Юсуф Ҳамадоний»
каблаларининг муаллифидирлар.

Лев Толстой — Улуг рус ёзувчиси.

Халил довқор — Шоирнинг оца тасмонидан бобоси.

Усмонали Халил довкор ўгли — шоирнинг тоғаси. Мирш-
кор деҳқон ва боғбон.

Турдали Мақсудали ўгли Ҳайдаров — Шоирнинг жияни.
Иқтисод фанлари доктори. Тадбиркор банки бошқарувчиси.

Ҳасанбой Эҳсонбой ўгли, Эргашали Ҳаббор ўгли, Мамадали
Усмонали ўгли, Шаҳобиддин Эргашбой ўгли, Тўлқинжон Ус-
монов, Набижон Эргашали ўгли, Анваржон Ҳасанбой ўгли —
Шоирнинг энг яқин қариндошлари.

Ўзоқбой Нехонов, Ҳамолқиддин Сирожиддин қори ўгли, Си-
роқиддин қори, Мелибой қори, Туробжон Ниёзмат ўгли, ака-
ука Мамариза, Мамарам, Фазлаҳмад, Аъзамжон Зияевлар,
уста Абдугани Каримжон ўгли, Гуломжон Туробжон ўгли,
Маматкул ака, Ҳўра тоға, Сотволди Деҳқон ўгли, Ашурали,
Ҳайдарали акалар, Абдуллажон Немоқжон ўгли, Ҳумабой
Мелибой қори ўгли, Насивали, Мўминжон, Мелизип, Аҳмад-
жон Эргашбой ўгли, Салоҳиддин қори Сирожиддин қори ўгли,
Мунаваржон ва Анваржон Гашибой ўғиллари, Абдурахим
маталчи, Мўйдинжон Насриддин ўгли, Юнусали Туробжон
ўгли, Қодиржон ва Одилжон Ҳанимжон ўғиллари, Маҳмуджон
Рўзмат ўгли, Рўзматжон Абдугани ўгли, Иброҳимжон Карим-
кул ўгли, Исомжон Абдуллажон ўгли, Муроджон Аъзамжон
ўгли — Шоирнинг ҳамқавмдошлари, қариндошлари.

Фарҳоджон Ҳонимов, Мўйдинжон Деҳқонов, Маҳмуджон
Ғофуров — шоирнинг синфдошлари.

Ниёз Назарий — Шоирнинг ҳамталаба дўсти. Олим, шовр.

Рустамбек, мулла Ҳамдам ҳожи — Шоирнинг ўғиллари.

Комилаой, Сардорбек, Сухроббек, Камолаой, Маҳбубахон,
Асадуллоҳ, Ўбайдуллоҳ — Шоирнинг набиралари.

Подирахон Дилбаржон қизи Суваймонова, Каримахон Аб-
думалик қизи — шоирнинг келинлари.

Абдурауф Мақсудий — АҚШда яшайди. Катта мулк эгаси.

Усмопхўжа — Истамбулда яшайди. АҚШда, Туркияда ва
бошқа мамлакатларда катта мулк бўлган ҳамюртимиз.

Урайимжон Каримов — Устоз савдо ходими.

Аҳалжон Муҳаммаджон ўгли Аҳмедов — Ўзбекистонда
хизмат кўрсатган архитектор.

Раҳматулло Аҳмедов — Вилоят шпалаб чиқаришнинг катта
ташқилотчиларидан.

Уста Қодир Ҳайдаров — Ёгон ўймакорлиги бўйича дуцёга
машҳур уста, Ўзбекистон халқ рассоми.

Ғафур Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти

Адабий-бадiiй нашр

ИҶЛДОШ СУЛАЙМОН

ФАРҒОНАНОМА

Водiiй достони

Муҳаррир Матлуба Деҳқон қизи

Рассом А. Бобров.

Расмлар муҳаррири А. Қива.

Техн. муҳаррири Хаттатова В. К.

Мусаҳҳиҳ Нилуфар Ортиқова.

ИБ 5326

Босмахонага 4.02.95 й. да берилди. Босишга 30.06.95 й. да
рухсат этилди. Бичими нав босмахона
қоғози. Оддий янги гарнитура. Юқори босма
шартли босма тобоқ бўёқ нусхаси нашр.
босма тобоғи. Жами 10000 нусха. 811 буюртма.
Баҳоси шартнома асосида.

Ғафур Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти,
700129, Тошкент. Навоий кўчаси, 30.

Фарғона Политехника институти босмахонаси.

